

Vaikutat!

- Suomen politiikkaan

Toimittaja: Tytti Nahi, Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa ry. 2009
Graafinen suunnittelu ja taitto: Indicio Oy, Helsinki
Painettu Kirjapaino Hermeksessä ympäristöystävälliselle paperille.

ISBN 978-952-200-111-5 (NID.)
ISBN 978-952-200-112-2 (PDF)

Tämä julkaisu on tuotettu Euroopan unionin tuella. Sen sisällöstä vasta yksin Kepa ry, eikä sen voida katsoa edustavan Euroopan unionin mielipiteitä

Lobbaus on salakähmäisyyttä ja omien asioiden häikäilemätöntä ajamista kabineteissa. Se lisää politiikan mädännäisyyttä ja sitä, että mihinkään ei enää voi luottaa. Lobbari edustaa tavallisesti suuryrityksiä ja on varustettu tukulla rahaa, joka lopulta päättyy ahneen politiikon taskuun.

Aktivisti on ihminen, joka horjuttaa olemassa olevia yhteiskuntarakenteita, pyrkii anarkistiseen vallankumoukseen eikä kaihdakaan keinoja omien päämääriensä ajamisessa. Aktivisti ei argumentoi, osallistu poliittiseen keskusteluun tai anna vaaleissa ääntään kenellekään. Hän ei tarvitse tutkittua tietoa, vaan toimii omien päänäpintymiensä ja nurinkuristen arvojen mukaan.

Vaikutai! Vaikutai! Vaikutai! Vaikutai! Vaikutai!
Vaikutai! Vaikutai! Vaikutai! Vaikutai! Vaikutai!
Vaikutai! Vaikutai! Vaikutai! Vaikutai! Vaikutai!
Vaikutai! Vaikutai! Vaikutai! Vaikutai! Vaikutai!
Vaikutai! Vaikutai! Vaikutai! Vaikutai! Vaikutai!

Sisällysluettelo

1. Alkusanat	7
--------------------	---

OSA I POLIITTINEN PÄÄTÖKSENTEKO SUOMESSA

2. Valtio vaikuttajana	8
Suomi maailmassa ja Euroopassa	8
Kunnan suhde valtioon	10
Hallitusohjelman merkitys kasvanut ..	10
Ohjelmat ja selonteot	12
Ohjelmien yksityiskohtaisuus	12
3. Koneisto tutuksi	14
Hallitus	14
Valiokunnat ja työryhmät	14
Eduskunta	15
Valiokunnat	16
Eduskuntaryhmät	16
Poikkipuolueryhmät	17

Puolueet	18
Kansalaisyhteiskunnan toimijat	19
Kansalaisjärjestöt	19
Tutkijat	19
Neuvoa-antavat elimet	19
Virkamiehet	20
4. Päätöksentekoprosessi	21
Päätöksenteko eduskunnassa	21

OSA II VAIKUTTAMISTYÖN KEINOT JA SUUNNITTELU

5. Päätöksentekoon osallistuminen	27	Henkilökohtainen tapaaminen	40
Liity puolueeseen	27	Lausunto valiokunnalle	40
Tee aloite puoluekokoukselle	28	Seminaari	42
Osallistu puoluekokoukseen	29	Julkaisu	43
Liity työryhmään	29	Poikkipuolue ryhmä	44
Asetu ehdokkaaksi	29	Mediatyö	44
		Vaikuta puolueisiin	48
6. Päätöksentekoon vaikuttaminen	30	7. Vaikuttamistyön suunnittelu	49
Miten valtion päätöksenteosta		Aseta selkeä tavoite	49
saa tietoa?	30	Ongelma-analyysi	50
Vaikuta hallitukseen	31	Ympäristöanalyysi	51
Keskustelualoite	32	Resurssianalyysi	52
Suullinen kysymys	34	Valitse kohderyhmä ja	
Kirjallinen kysymys	34	vaikutuskanavat	52
Ministerin kutsuminen		Etsi yhteistyökumppanit	54
tilaisuuteen	35	Muotoile viestisi	54
Järjestöjen yhteistyö	36	Tee toiminta- & tiedotussuunnitelma	55
Mediatyö	37	Muista evaluointi	56
Vaikuta eduskuntaan	40		
		8. Loppusanat	58
		9. Lähteet, linkkejä ja lukemistoa	59

Esimerkit

Kansallisin laein ilmastonmuutosta vastaan.....	9
Eväitä hallitusneuvottelijoille.....	11
Naisille oikeuksia toimeenpano-ohjelmalla.....	13
Kehityspoliittisen ohjelman laatiminen.....	24
Kuultavaksi valiokuntaan.....	25
Tartu luuriin!.....	31
Ministeri eduskunnan evästettävänä.....	33
101 kansanedustajaa kehitysavun puolesta.....	34
Väyrynen ja Reilu kauppa.....	35
Stubb ja Helsinki-prosessi.....	35
Lahjoja Kataiselle.....	36
Artikkeli Anttilalta.....	37
Lehdistötiedote talouskriisistä.....	38
Mediatempaus biopolttoaineista.....	39
Seminaarien haasteita.....	43
Väestö ja kehitys -ryhmä.....	44
Animaatio luonnon puolesta.....	46
E-haaste väkivaltaa vastaan.....	47

1. Alkusanat

Demokraattiset osallistumistavat muuttuvat. Suomessa puolueiden jäsenmäärät ja äänestysvilkkkaus ovat laskeneet yli kahden vuosikymmenen ajan. Toiset osallistumisen muodot ovat kuitenkin nousseet entistä tärkeämmiksi.

Suomalaiset toimivat verkostoissa, allekirjoittavat nettiveitoimuksia, kirjoittavat mielipidekirjoituksia ja välittävät tietoa poliitikkojen toimista YouTubessa sekä Facebookissa. Mielenosoituksiakin järjestetään Helsingin keskustassa joka kolmas päivä, mikä on yli kahdeksan kertaa enemmän kuin nuorisoradikalismien hulluina vuosina 1960-luvun lopulla.

Valtaapäitäviä päättäjiä ja rakenteita haastavalla toiminnalla onkin demokratiassa merkittävä rooli. Esimerkiksi Vanhasen I hallitus tunnisti tämän ja kirjasi hallitusohjelmaansa pyrkimyksen vahvistaa ”kansalaisjärjestöjen asemaa kansalaisvaikuttamisen ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen kanavana sekä demokratian ylläpitäjänä”. Työ tavoitteen edistämiseksi jatkuu oikeusministeriössä myös nykyhallituksen aikana.

Tämä opas antaa vinkkejä siihen, miten ihmiset ja kansalaisjärjestöt voivat välittää tietonsa ja näkemyksensä hallitukselle, eduskunnalle ja poliittisille puolueille.

Oppaan on laatinut Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa, joka pyrkii vaikuttamaan Suomen kehityspolitiikkaan ja vah-

vistamaan suomalaisjärjestöjen yhteiskunnallista asemaa. Kepa on suomalaisten kehitysyhteistyötä, kansainvälisyyskasvatusta ja kehityspoliittista vaikuttamistyötä tekevien järjestöjen yhteistyöjärjestö.

Oppaan esimerkit nousevatkin pääasiassa kehitys- ja ympäristöjärjestöjen työstä.

Suomalaispolitiikat ovat yleensä kiinnostuneita niin äänestäjien kuin asiantuntijoidenkin näkemyksistä. Siksi kansalaisjärjestöjen ja jopa yksittäisten ihmisten on mahdollista saada äänensä kuuluviin poliittisessa keskustelussa.

Oppaan ensimmäinen osa tarjoaa taustatietoa vaikuttamistyölle: tietoa eri toimijoiden osallistumisesta poliittiseen päätöksentekoon Suomessa. Osa on merkitty vihreällä.

Vaikuttamistyön keinoja ja suunnittelua käsitellään turkoosilla merkityssä toisessa osassa.

Oppaassa käsitellään vain suoria tapoja välittää viestejä hallitukselle, eduskuntaan ja poliittisiin puolueisiin ja luoda painetta poliittisten päätöksen tekemiseen. Kampanjointi, jolla pyritään muokkaamaan kansalaisten ymmärrystä ja asenteita, on siis tällä kertaa rajattu ulos.

OSA I POLIITTINEN PÄÄTÖKSENTEKO SUOMESSA

2. Valtio vaikuttajana

Globalisaatio, Euroopan unionin päätökset ja toisaalta myös kunnallispolitiikka määrittävät ihmisten arkipäivän elämää vahvasti. Valtiot kuitenkin ohjailevat edelleen niin kansainvälistä kuin paikallistakin politiikkaa.

Suomen valtion politiikkaa johtavat ja toteuttavat eduskunta, hallitus ja tasavallan presidentti. Perustuslain mukaan tärkein toimija on eduskunta, jonka luottamusta hallituksen pitää nauttia. Käytännössä hallituksella on kuitenkin paljon liikumavaraa paitsi panna toimeen myös määritellä Suomen politiikkaa.

Tässä kappaleessa käsitellään Suomen valtion suhdetta Euroopan unioniin ja kuntiin sekä valtiollisten toimijoiden keskinäisiä valta-asemia.

Suomi maailmassa ja Euroopassa

Globalisaatiota käsittelevässä kirjallisuudessa kansallisvaltio julistettiin kuolleeksi jo vuosikymmeniä sitten. ”Kansallisvaltio on melko lailla menneisyyttä taloudellisena yksikkönä”,

totesi esimerkiksi yhdysvaltalainen taloushistorioitsija Charles Kindleberger vuonna 1969.

Valtiot pystyvät kuitenkin edelleen ohjailemaan globalisaatiota monin tavoin. Euroopan unioni, kansainväliset rahoituslaitokset kuten Maailmanpankki ja Yhdistyneet kansankunnat ovat kansallisvaltioiden yhteenliittymiä tai niissä on kansallinen edustus.

Euroopan komissiollekaan Suomi ei ole antanut mandaattia päättää asioista puolestaan. Niilläkin aloilla, joilla Euroopan unionin valta on vahvimmillaan, Suomi päättää unionin kanoista yhdessä muiden jäsenmaiden kanssa.

Esimerkiksi kauppapolitiikassa, missä unionille on haluttu antaa ylikansallista päätösvaltaa, komissio ehdottaa linjauksia, mutta varsinainen päätöksenteko tapahtuu Euroopan unionin neuvostossa eli EU:n kauppaministerien kokouksissa. Päätöksiä valmistellaan lukuisissa jäsenmaiden virkamiehistä koostuvista komiteoissa ja työryhmissä.

Siksi valtioiden linjauksiin vaikuttaminen on monissa kansainvälisissä kysymyksissä keskeistä.

Kansalaisyhteiskunnan osallistuminen oman maansa päätöksentekoon on arvokasta myös periaatteellisesta näkökulmasta: ihmisillä ja järjestöillä on parhaat mahdollisuudet ja mandaatti vahvistaa demokratiaa juuri omassa maassaan. Jos suomalaistojen ääni ei välity kansalaisten ajatuksia ja tunteita suomalaispäättäjien tietoon, ei sitä tee kukaan.

Esimerkki: Kansallisin laein ilmastonmuutosta vastaan

Sadat eurooppalaiset kansalaisjärjestöt lobbaavat ilmastopoliitikassa omia hallituksiaan, vaikka ilmastopäästöjen vähentämisestä päätetään maailmanlaajuisissa YK-neuvotteluissa ja Euroopan unioni osallistuu neuvotteluihin yhtenä ryhmänä.

Kansalaisjärjestöt lähes 20 Euroopan maassa kampanjoivat esimerkiksi kansallisten ilmastolakien laatimisen puolesta. Järjestöt pitävät kansallisia lakeja luotettavimpana tapana varmistaa, etteivät maiden hallitukset siirrä vastuuta päästövähennyksistä muille maille tai tulevaisuuteen, vaan ryhtyvät pitkäjänteiseen työhön päästöjen vähentämiseksi.

Suomessa Maan ystävien koordinoima Polttava Kysymys-kampanja haluaa lain, joka velvoittaa kulloinkin istuvan hallituksen leikkaamaan päästöjä vuosittain viidellä prosentilla. Tämä riittäisi kohtuullisella todennäköisyydellä pysäyttämään ilmaston lämpenemisen alle kahteen asteeseen.

Kampanja rohkaisee ihmisiä lähettämään ilmastolakia pyytäviä sähköpostikortteja kansanedustajille. Kampanja-aktiivit ovat myös useana talvena rakentaneet lumiukkoja muistuttamaan niin suomalaispäättäjiä kuin muitakin suomalaisia vastuullisen ilmastopoliitiikan merkityksestä.

Maaliskuussa 2009 lumiukot valtasivat aukioita kymmenessä kaupungissa muistuttaen suomalaisia ilmastonmuutoksen vaikutuksista jo viidettä kertaa.

Kunnan suhde valtioon

Poliittista valtaa ja vastuuta on viime aikoina pyritty myös tuomaan lähemmäs ihmistä, eli kuntiin. Juuri kunnat järjestävät kuntalaisilleen monet elintärkeät peruspalvelut, kuten terveydenhuollon, perusopetuksen ja toimeentulotuen. Kunnat huolehtivat myös kaavoituksesta ja valvovat alueellaan toimivia palveluyrityksiä esimerkiksi vesi-, jäte- ja energia-aloilla.

Valtio kuitenkin ohjailee kuntien toimintaa määräämällä lainsäädännön kautta kunnille uusia tehtäviä tai ottamalla aiemmin kunnille määräämiään tehtäviä itselleen. Valtio myös valvoo, että kunnat toteuttavat tehtäviään.

Lisäksi kunnat ovat suurelta osin taloudellisesti riippuvaisia valtion tuista. Hallitus ja eduskunta määrittelevät kuntien valtionosuuksien vuosittaisen suuruuden ja varat maksetaan ministeriöistä.

Hallitusohjelman merkitys kasvanut

Vaikka eduskunta on Suomen perustuslain mukaan valtion ylin päätöksentekijä, tekee hallitus käytännössä monia keskeisiä päätöksiä.

Kunkin hallituskauden merkittävimmät uudistukset ja kannanotot päätetään hallitusohjelmassa, jonka hallitus laatii yksinään. Hallituspuolueiden keskeiset päättäjät kirjoittavat yhteisen ohjelmansa eduskuntavaalien jälkeen, ennen minis-

terisalkkujen jakamista. Eduskuntaa informoidaan hallitusohjelman sisällöstä, mutta ei osallisteta sen laatimiseen.

Kaikkein tärkeimpinä pitämiensä tavoitteiden toteuttamiseksi hallitus määrittelee ohjelmassa myös pari kolme niin kutsuttua politiikkaohjelmaa. Poliitiikkaohjelmat ovat useiden ministeriöiden toteutettavaksi annettavien hankkeiden ja uudistusten kokonaisuuksia, joiden toteutusta ohjaa useamman ministerin ryhmä.

Pääministeri Vanhasen II hallituksen kolme politiikkaohjelmaa

- Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma
- Terveystieteen edistämisen politiikkaohjelma
- Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma

Hallitus määrittelee heti hallituskauden alussa myös valtion budjettien painopisteet koko hallituskaudelle. Päätökset kirjataan valtioneuvoston kehyksiin. Kehyksiä tarkistetaan ja vuosikohtainen budjetti laaditaan joka vuosi, mutta suuria muutoksia ei silloin enää tehdä.

Hallitusohjelma ja hallituksen politiikkaohjelmat löytyvät kätevästi valtioneuvoston verkkosivuilta osoitteesta www.valtioneuvosto.fi Valtiontalouden kehykset puolestaan löytyvät valtiovarainministeriön verkkosivuilta osoitteesta www.vm.fi

Esimerkki: Eväitä hallitusneuvottelijoille

Suomen ylioppilaskuntien liitto ja Kepa muistuttivat Vanhasen II hallitusohjelman neuvottelijoita odotuksistaan vielä ensimmäisen neuvottelupäivän alkaessa säätytalolla 11. huhtikuuta 2007.

Kummankin järjestön eduskuntavaalikampanjat olivat alkaneet useita kuukausia aikaisemmin, mutta järjestöt halusivat jatkaa vaikuttamistyötään loppuun asti, eli koko hallituskauden ajan politiikkaan vaikuttavan hallitusohjelman ja valtiontalouden kehysten solmimiseen saakka.

Opiskelijoiden ”Nouse jo!” -kampanja verhosi säätytaloa vastapäätä olevan Snellmanin patsaan banderolleilla ja tarjosi hallitusneuvottelijoille kahvia asuntoautossa. Kepa tarjosi neuvottelijoille sisu-pastilleja ja tiivistä reseptiä maailman parantamiseksi karhunpoika sairastaa -laulun säestyksellä.

Kepa vetosi hallitusneuvottelijoihin huhtikuussa 2007 näytelmän keinoin. Viesti oli tiivis: Maailmamme on sairas – mutta sen parantaminen on mahdollista.

Ohjelmat ja selonteot

Hallitus laatii jatkuvasti myös hallitusohjelmaa tarkempia ohjelmia eri poliittikalohkoille.

Näiden ohjelmien laatiminen on yksi niistä harvoista tilanteista, joissa hallitus antautuu keskustelemaan yksittäisen ministerin salkkuun kuuluvista kysymyksistä. Suomen hallituksissa on nimittäin 1990-luvun puolivälin jälkeen vakiintunut melko vahvan työnjaon käytäntö. Kukin ministeri hoitaa omaa työnsä yhdessä hyväksytyjen ohjelmien pohjalta oman näkemyksensä mukaisesti.

Eduskunnan osallistumismahdollisuudet vaihtelevat sen mukaan, päättääkö hallitus luokitella ohjelman selonteoksi vai periaatepäätökseksi.

Valtioneuvoston periaatepäätökset ovat poliittisia kannanottoja, joilla annetaan ohjeita ja suuntaviivoja virkamiestyölle. Periaatepäätökset eivät tarvitse eduskunnan hyväksyntää tai tukea. Käytännössä niistä usein keskustellaan yhdessä eduskunnan valiokunnassa, joko ennen tai jälkeen kuin hallitus on ne hyväksynyt. Periaatepäätöksiä käsitellään hyvin harvoin eduskunnan täysistunnossa.

Valtioneuvoston selonteot ovat hallituksen eduskunnalle osoittamia selvityksiä, joita laaditaan hieman painavemmista aiheista kuin periaatepäätöksiä. Selontekoja käsitellään niiden valmisteluvaiheessa niin eduskunnan valiokunnissa kuin täysistunnossakin.

Selonteot ja periaatepäätökset löytyvät valtioneuvoston verkkosivuilta.

Ohjelmien yksityiskohtaisuus

Ohjelmien yksityiskohtaisuus vaihtelee suuresti. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta esimerkiksi totesi marraskuussa 2007, että ”Vuoden 2007 kehityspoliittinen ohjelma on muotoiltu varsin yleiseksi. ... sen perusteella ei ole todettavissa, missä Suomen kehityspoliittikan varsinaiset toiminnalliset painopisteet ovat: miten eri toimintoja konkreettisesti priorisoidaan ja mitkä yleiset periaatteet ohjaavat määrärahojen suuntaamista.”

”Esimerkiksi turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla menetellään siten, että yhtä lailla nelivuotisissa turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteoissa käsitellään linjauksia hyvinkin konkreettisesti ja haetaan eduskunnan myötävaikutusta hallituksen päätöksille,” valiokunta jatkoi.

Joillekin ohjelmille, selonteoille ja kansainvälisille sitoumuksille laaditaan myös toimeenpano-ohjelma, jossa päätetään konkreettisista toimista, rahoituksesta ja vastuujaoista.

Selontekoja

Esimerkiksi ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla on laadittu selonteot Suomen osallistumisesta YK:n kriisinhallintaoperaatioon Tšadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (26.2.2009), Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta 2009 (5.2.2009) ja pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiasta (6.11.2008).

Periaatepäätöksiä

Periaatepäätöksiä ovat olleet esimerkiksi siviilikriisinhallinnan kansallinen strategia (28.8.2008), kehityspoliittinen ohjelma (18.10.2007), päätös kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten edistämisestä (8.3.2007) ja maahanmuuttopoliittinen ohjelma (19.10.2006).

Toimeenpano-ohjelmia

Esimerkkejä valtioneuvoston periaatepäätöksiä, joille on laadittu toimeenpano-ohjelmat, ovat kansallinen tietoturvastrategia (4.12.2008), koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosille 2007-2012 (5.12.2007) ja maahanmuuttopoliittinen ohjelma (19.10.2006).

Esimerkki: Naisille oikeuksia toimeenpano-ohjelmalla

”Tähän tarvitaan toimeenpano-ohjelma” nousi kuuden suomalaisjärjestön ykkösvaatimukseksi keväällä 2007. YK:ssa oli nimittäin vuonna 2000 hyväksytty päätöslauselma 1325 naisten roolin vahvistamiseksi konflikteissa ja rauhanprosesseissa. Jottei päätöslauselma jäisi pelkäksi sanahelinäksi, oli YK antanut jäsenmaille suosituksen kirjoittaa sen toteuttamiseksi kansalliset toimeenpano-ohjelmat. Muut Pohjoismaat olivat näin jo menetelleet

Siksi Suomen UNIFEM, YK-liitto, Amnesty Internationalin Suomen osasto, Ihmisoikeusliitto, KATU ja CMI vaativat yhteisellä kannanotolla Suomeakin laatimaan toimeenpano-ohjelman päätöslauselmalle 1325. Järjestöt tapasivat kolmen ministeriön kansliapäälliköitä ja laajaa virkamiesryhmää ulkoministeriössä.

Työ kantoikin hedelmää: toimintaohjelman valmistelu aloitettiin heti vuonna 2007 ja järjestöt saivat edustajan työryhmään. Ohjelman julkistuksessa syyskuussa 2008 järjestöjen edustaja uskoi, että ohjelman toteuttaminen parantaisi esimerkiksi Suomen kriisinhallintatyön laatua merkittävästi.

3. Koneisto tutuksi

Suomen politiikka syntyy pääosin hallituksen ja eduskunnan 200 kansanedustajan käsissä. Taustalla vaikuttavat puolueet, kansalaisyhteiskunnan toimijat sekä virkamiehistö. Tässä kappaleessa tarkastellaan valtion päätöksentekojärjestelmään kuuluvia toimijoita ja näiden valtaa vaikuttaa valtion päätöksiin.

Yksi vaikuttamistyön taitolajeista on toiminnan kohdentaminen juuri niihin päätöksentekijöihin, jotka ovat kulloisenkin päätöksen kannalta keskeisimpiä.

Hallitus

Hallitus laatii hallitusohjelman ja budjettikehykset. Hallitus myös valmistelee valtion poliittiset linjaukset, budjetit ja lait ennen kuin ne esitellään eduskunnalle. Lisäksi hallitus vastaa politiikan toimenpanosta. Ainoastaan ulkopoliitikassa myös presidentillä on merkittävä rooli politiikan toimeenpanossa. EU-politiikkakin on pääsääntöisesti presidentin toimivallan ulkopuolella.

Hallitus tekee päätöksiä viikoittain valtioneuvoston yleisistunnossa, tasavallan presidentin esittelyssä, ministerivaliokunnissa sekä -työryhmissä ja keskustelee ajankohtaisista kysymyksistä tarvittaessa epävirallisesti niin kutsutuissa ilta-kouluissa. Lisäksi ministerit johtavat ministeriöiden työtä ja toimivat yleensä kansanedustajina.

Valiokunnat ja työryhmät

Valtioneuvostolla on neljä lakisäateistä ministerivaliokuntaa: raha-asiain, talouspoliittinen, EU- sekä ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta. Valiokunnat kokoontuvat, viimeistä lukuun ottamatta, viikoittain käsittelemään ajankohtaisia kysymyksiä. Puheenjohtajana toimii pääministeri, mutta muut jäsenet vaihtelevat valiokunnasta toiseen.

Valtioneuvostolla on myös useita ministerityöryhmiä. Talvella 2009 Vanhasen II hallituksella oli 14 ryhmää, joiden työsarka vaihteli ilmastopoliitikasta ja tekijänoikeuksista lainvalmistelun laadun parantamiseen. Ministerityöryhmät valmistelevat hallituksen ohjelmia ja seuraavat niiden toimeenpanoa. Ryhmät myös sovittelevat yhteen hallituksen eri linjauksia ja pyrkivät ehkäisemään ristiriitoja.

Lisätietoa ministerivaliokuntien ja -työryhmien kokoonpanosta ja päätöksistä löytyy valtioneuvoston verkkosivuilta.

Ministereistä keskeisimmissä rooleissa ovat pääministeri ja valtiovarainministeri. Valtiovarainministeriöllä on varsin paljon valtaa, koska sen vastuulle kuuluu niin talousennusteiden laatiminen, kansanedustajien perehdyttäminen kuin muiden ministeriöiden budjettiesitysten muokkaaminen ja kokoaminen kehysten ja budjettien valmistelussa.

Valtapuntari

- + hallituksen valta on lisääntynyt, kun ilman eduskuntaa laadittavien hallitusohjelman ja budjettikehysten merkitys on kasvanut
- + hallitus laatii ohjelmia eri politiikkaloikoille eduskuntaa kuulen (selonteot) tai jopa kuulematta (periaatepäätökset, kuten kehityspoliittinen ohjelma)
- + hallitus edustaa Suomea kansainvälisissä kokouksissa
- + ministerien erityisavustajat ovat usein asiantuntevia ja varsin vaikutusvaltaisia
- +/- ministerin valta-asema ministeriössä riippuu hänen persoonallisuudestaan – toiset vaikuttavat virkamiesten toimintaan paljon muita laajemmin ja tarkemmin
- ministerien mahdollisuudet vaikuttaa toistensa päätöksiin ovat vähentyneet, kun työnjako on 1990-luvun puolivälistä alkaen vahvistunut
- ministerit ovat hyvin kiireisiä
- harva ministeri tuntee hallinnonalaansa yksityiskohtaisesti, erityisesti hallituskauden alussa
- avoimuus, jolla päätöksistä ja niiden perusteista tiedotetaan, vaihtelee ministerien välillä paljon

Eduskunta

Suomen eduskunnan 200 kansanedustajalla on viisi keskeistä tehtävää:

1. Lainsäädäntö tapahtuu eduskunnan täysistunnossa. Eduskunta myös hyväksyy Suomea koskevat kansainväliset sopimukset.
2. Vuosittaista talousarviota eli valtion budjettia käsitellään eduskunnassa aina koko syksyn ajan syyskuusta joulukuuhun.
3. Eduskunta valvoo hallituksen ja hallinnon toimintaa. Hallituksella tulee olla eduskunnan enemmistön tuki, ja oppositio tekee jatkuvasti välikysymyksiä, joissa hallitus voisi kaatua, jos enemmistö kansanedustajista ei äänestäisi tukevansa hallitusta.
4. EU-asioissa Suomen eduskunnalla on vahvempi rooli kuin parlamenteilla monessa muussa unionin jäsenmaassa. Yleensä eduskunta päättää, mitä kantoja Suomen hallituksen tulee ajaa Euroopan unionin neuvoston kokouksissa.
5. Kansanedustajat toimivat lukuisissa kansainvälisissä järjestöissä ja osallistuvat parlamenttien väliseen yhteistyöhön.

Kansanedustajat tekevät päätöksiä sekä täysistunnoissa että valiokunnissa. Täysistunnot ovat ”suuren salin kokouksia”, joihin kaikki kansanedustajat voivat osallistua. Täysistuntoja pidetään yleensä neljä kertaa viikossa.

Täysistuntojen keskustelua voi seurata paikan päällä tai verkon kautta osoitteessa www.eduskunta.fi/verkkolahetys. Keskeisimmät täysistunnot kuten suulliset kyselytunnit nähdään myös yleisradion suorana lähetyksenä televisiossa.

Täysistuntojen tarkat pöytäkirjat löytyvät eduskunnan verkkosivuilta noin tunnin kuluttua istunnon päättymisestä.

Valiokunnat

Lähes kaikkia eduskunnan päätöksiä valmistellaan ja suura osaa asioista käsitelläänkin ainoastaan valiokunnissa, eikä lainkaan täysistunnossa.

Eduskunnassa on 16 valiokuntaa

Hallintovaliokunta

Lakivaliokunta

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Perustuslakivaliokunta

Puolustusvaliokunta

Sivistysvaliokunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Suuri valiokunta

Talousvaliokunta

Tarkastusvaliokunta

Tulevaisuusvaliokunta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Ulkoasiainvaliokunta

Valtiovainvaliokunta

Ympäristövaliokunta

Pääsääntöisesti jokainen valiokunta käsittelee sitä vastaavan ministeriön hallinnonalaan kuuluvia asioita. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysvaliokunta käsittelee sosiaali- ja terveysministeriön, sivistysvaliokunta opetusministeriön ja hallintovaliokunta sisäasiainministeriön asioita. Suuri valiokunta käsittelee EU-asioita.

Melkein jokaisessa valiokunnassa on 17 jäsentä ja 9 varajäsentä. Myös valiokuntien sihteerinä toimivilla valiokunta-neuvoksilla on valtaa. He esimerkiksi luonnostelevat valiokuntien mietinnöt ja lausunnot.

Valiokuntien kokoukset käydään suljetuin ovin, mutta valiokuntien mietinnöt, lausunnot ja päätöspöytäkirjat löytyvät eduskunnan verkkosivuilta. Joistakin päätöksistä kirjoitetaan myös tiedotteita eduskunnan verkkosivujen etusivulle.

Eduskuntaryhmät

Kansanedustajan työ on oman puolueen eduskuntaryhmän jäsenenä toimimista. Eduskuntaryhmien kokouksissa keskustellaan ajankohtaisista kysymyksistä ja voidaan sopia ryhmän kannoista. Ryhmät pyrkivät yleensä yksimieliseen päätöskentekoon, mutta äänestävät tarvittaessa.

Eduskuntaryhmän työtä ohjaa puheenjohtajisto, jonka tehtävänä on muun muassa neuvotella kysymyksistä muiden eduskuntaryhmien kanssa.

Suuremmilla eduskuntaryhmillä toimii lisäksi valiokuntaryhmiä, joissa valmistellaan ryhmän kantoja asianomaisen valiokunnan käsittelyssä oleviin asioihin. Eduskuntaryhmillä on myös tapana nimetä tietystä poliitiikanalasta vastaavia kansanedustajia. Esimerkiksi kehityspoliitiikan seurannan on

lähes jokainen eduskuntaryhmä nimennyt yhden edustajansa päävastuulle.

Työtä valmistellaan ryhmäkanslioissa, joissa työskentelee kahdesta kymmeneen työntekijää. Kanslioista saa lisätietoa ryhmän työstä ja näkemyksistä.

Poikkipuolueryhmät

Eduskunnassa toimii myös poikkipuolueryhmiä, joilla ei ole virallista päätösvaltaa. Ryhmät pyrkivät lisäämään aihepiirinsä näkyvyyttä ja painoarvoa eduskunnassa ja niihin voi liittyä kuka tahansa kansanedustaja.

Esimerkiksi naisverkosto toimii naisten ja miesten välisen tasa-arvon sekä naisten oikeuksien toteuttamiseksi ja tuo naisnäkökulmaa lainvalmistelutyöhön. Verkosto perustettiin vuonna 1991, jolloin eduskuntaan valittiin 77 naista. Vuoden 2007 vaaleissa naisia valittiin 84.

Kehityspolitiikassa toimivia poikkipuolueryhmiä

Globaliryhmä: puheenjohtaja Jutta Urpilainen, sihteeri Maria Kurikkala eduskunnan sihteeristön kansainvälisten asiain yksiköstä

Ihmisoikeusryhmä: pj Ilkka Kantola, sihteeri Tapio Pekkola kansainvälisten asiain yksiköstä

Väestö ja kehitysryhmä: pj Minna Sirnö, sihteeri Hilikka Vuoremaa Väestöliitosta. Verkkosivu: <http://eduvake.fi>

Attac-ryhmä: pj Outi Alanko-Kahiluoto, ei virallista sihteeriä (Tiedot maaliskuulta 2009)

Valtapuntari

- + kansanedustajat ovat kiinnostuneita äänestäjien yhteydenotoista
- + eduskunnan valiokunnilla on oikeus pyytää käsiteltäväkseen mikä vain valtioneuvoston kysymys
- + yksittäinenkin kansanedustaja voi herättää keskustelua poliittisten päättäjien ja virkamiesten keskuudessa
- + kansanedustajien avustajat ehtivät tavata sidosryhmiä ja voivat esitellä asioita kansanedustajille ja puolueille
- + eduskunnan päätöksentekoa on helppo seurata netissä
- eduskunta ei voi vaikuttaa hallitusohjelmaan, valtioneuvoston kehyksiin tai valtioneuvoston periaatepäätöksinä hyväksytyihin poliittisiin ohjelmiin
- politiikan toimeenpanoon vaikuttaminen on kansanedustajille usein vaikeaa
- kansanedustajien asiaosaaminen on laajaa, muttei keskimäärin kovin syvää
- puoluekuri rajoittaa eduskunnan keskustelua ja päätöksiä
- valiokuntakokousten asialistat ovat pitkiä ja enemmistö asioista hyväksytään vähin keskusteluin
- eduskunnan hyväksyttäväksi tuodaan usein yksityiskohtia. Esimerkiksi kehityspolitiikkaa käsitellään kokonaisuutena vain, kun ulkoasiainvaliokunta käsittelee ulkoministeriön vuosittaista kertomusta kehityspolitiikasta

Puolueet

Valtakunnallisessa politiikassa kaiken takana ovat puolueet.

Puolueet ovat periaatteessa linkki kansalaisyhteiskunnan ja valtion välillä ja useampi niistä onkin syntynyt laajan kansalaisliikkeen pohjalta. Puolueiden jäsenmäärät ovat kuitenkin viime vuosikymmeninä laskeneet. Viiden suurimman puolueen jäsenmäärät nousivat 1950-luvulta lähes 580 000 jäsenenä vuonna 1979, mutta ovat sen jälkeen tippuneet 325 000 jäsenenä vuonna 2007.

Puolueiden sisäiset keskustelut ovat ministereille ja kansanedustajille tärkeitä, sillä niissä he testaavat ja muokkaavat omia näkemyksiään. Puolueiden taustaselvitykset ja linjaukset myös lisäävät poliitikkojen tietoa ja kannanottojen keskinäistä johdonmukaisuutta.

Puolueorganisaatioiden toiminnalla on kuitenkin myös kielteisiä vaikutuksia politiikkaan: niiden välinen kamppailu kannatusgallupeista ja vaaleista toiseen lyhentää politiikan aikajännettä.

Kussakin puolueessa ylin päättävä elin on puoluekokous. Puoluekokousten välillä ylintä päätäntävaltaa käyttää puoluekokouksen valitsema puoluevaltuusto, joka kokoontuu yleensä kaksi kertaa vuodessa. Toimintaa johtaa puoluehallitus. Työtä valmistelevat puolue toimiston työntekijät.

Lisätietoa puolueiden organisaatioista löytyy helposti kunkin puolueen omilta verkkosivuilta.

Valtapuntari

- + puolueiden linjaukset ohjaavat ministereiden ja kansanedustajien kannanottoja isoimmissa kysymyksissä
- + puolueet tekevät ohjelmatyössään laajoja periaatteellisia linjauksia, jotka ovat vakaampia ja usein keskenään johdonmukaisempia kuin hallituksen ja eduskunnan asiakohtaiset kannat
- +/- puolueen vaikutusvalta riippuu sen eduskuntaryhmän koosta ja siitä, onko se hallituksessa vai oppositiossa
- +/- puolue toimijoiden työntekijöiden valta-asema riippuu pitkälti heidän henkilökohtaisista ominaisuuksistaan
- puolueet ovat kiinnostuneimpia kysymyksistä, joilla ne arvioivat olevan eniten vaikutusta kannatusgallupeihin ja seuraaviin vaaleihin
- puolueorganisaatiot eivät suoraan osallistu valtion päätöksentekoon
- eduskuntaryhmän ja muiden puolue toimijoiden yhteydet ovat monessa puolueessa melko väljät
- politiikan toimeenpanoon vaikuttaminen on puolueille vaikeaa

Kansalaisyhteiskunnan toimijat

Kansalaisjärjestöjen, tutkimuslaitosten, työmarkkinajärjestöjen ja muiden edunvalvontajärjestöjen roolia poliittisessa päätöksenteossa on pyritty viime vuosina vahvistamaan. Vanhasen I hallitus aloitti kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman, jonka tavoitteisiin kuului kansalaisyhteiskunnan ja -järjestöjen toiminnan edistäminen.

Työ kansalaisvaikuttamisen vahvistamiseksi jatkuu oikeusministeriössä, missä kuusi virkamiestä työskentelee huhtikuussa 2007 perustetulla demokratian vastuualueella. Nämä virkamiehet vastaavat Otakantaa.fi-keskustelufoorumin ja Kansanvalta.fi-portaalin ylläpidosta, koordinoivat ministeriöiden toimia, kehittävät demokratiatutkimusta ja hallinnoivat kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan työtä.

Merkittävimpiä toimijoita suomalaisessa kansalaisyhteiskunnassa ovat työmarkkinajärjestöt, jotka osallistuvat työmarkkinaneuvotteluiden lisäksi moniin virallisiin valmistelukomiteoihin.

Kansalaisjärjestöt

Kansalaisjärjestöt välittävät poliitikoille tietoa sekä asiakysymyksistä että ihmisten mielipiteistä. Järjestöt tekevät myös ihmisten ymmärryksen ja asenteiden muokkaamiseen tähtäävää työtä.

Suomalaisjärjestöt ovat muodostaneet useita verkostoja ryydittääkseen vaikuttamistyötään. Esimerkiksi lasten oikeuksia puolustavat järjestöt ja ilmastoneuvottelija seuraavat

järjestöt tekevät yhteistyötä. Kehys koordinoi esimerkiksi koherenssiyöryhmää ja Kepa esimerkiksi kansainvälisyyskasvatustverkostoa (kts www.kansainvalisyyskasvatus.net).

Yksi kaikille suomalaisille avoin verkosto, joka kokoaa järjestöjä ja aktiivisia kansalaisia vaikuttamaan eduskuntaan, on globbarit. Yksittäisiin tempauksiin ja kansanedustajatapaamiisiin voi myös osallistua sitoutumatta pitemmäksi aikaa. Katso www.globbarit.fi.

Tutkijat

Tutkijoita kuunnellaan Suomessa tarkasti. Tutkijoiden ja poliittisten päättäjien kanssakäymistä kuitenkin vaikeuttavat erilaiset kommunikaatiotyylit, poliittisten keskustelujen pinnallisuus ja ajanpuute.

Siksi muilla kansalaisyhteiskunnan toimijoilla on merkittävä rooli tutkimusten tiivistämisessä ja popularisoinnissa poliittisten keskustelujen polttoaineeksi. Koska Suomessa on vähän ajatushautomaita, olisi kansalaisjärjestöillä tilaa toimia tutkimustiedon välittäjänä nykyistä aktiivisemminkin.

Neuvoa-antavat elimet

Suomessa toimii myös useita hallitukselle neuvoa antavia elimiä.

Kehityspoliitikassa toimii kehityspoliittinen toimikunta, jonka mandaattina on antaa hallitukselle neuvoja kehityspoliittikan linjoista ja toimeenpanosta. Toimikuntaan kuuluvat eduskuntapuolueet, Elinkeinoelämän keskusliitto, MTK, SAK, tutkijoita, Kepa, Kehys, Kirkon Ulkomaanapu ja Suo-

men Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus.

Toimikunta antaa valtioneuvostolle vuosittaisen lausunnon Suomen kehityspolitiikan tilasta ja kommentoi ulkoministeriössä valmisteltavia politiikkaohjelmia. Lisäksi toimikunta järjestää varsin informatiivisia keskustelutilaisuuksia.

Valtapuntari

- + järjestöt saattavat osallistua koko poliittisen päätöksenteon kaareen valmistelusta toimeenpanoon
- + asiantuntijakulttuuri on Suomessa vahva, joten tutkijoita ja asiantuntijajärjestöjä kuunnellaan
- + järjestöt nostavat usein näkemyksiään esiin aktiivisesti mediasa ja sidosryhmätapaamisissa
- kansalaisyhteiskunnan toimijoilla ei ole virallista päätösvaltaa
- tutkimustiedon välittymistä poliittisille päättäjille voitaisiin vahvistaa huomattavasti
- siirtymä komiteatyöskentelystä selvitysmiesten käytäntöön vähentää kansalaisyhteiskunnan toimijoiden osallistumismahdollisuuksia

Virkamiehet

Suomen 12 ministeriötä vastaavat oman hallinnon alansa toiminnasta ja valmistelevat hallituksen päätöksiä.

Ministeriöiden noin 5 000 virkamiestä seuraavat alansa kysymyksiä tiiviisti ja ovat jatkuvassa kanssakäymisessä eri sidosryhmien kanssa.

Ministeriöiden toimintaympäristö ei kuitenkaan aina kannusta asiaosaamisen syventämiseen tai erilaisten näkemysten huomioimiseen; usein uraa edistää kokonaisuusien hallinta ja yhteisymmärrys kollegojen kanssa.

Monet virkamiehet ovat yksilöinä mukana myös puolueissa.

Valtapuntari

- + korkeimmat virkamiehet ovat toimineet alallaan vuosikymmeniä ja tuntevat kaikki vaikuttajat. He käytännössä johtavat tai koordinoivat monien lakien ja hallituksen ohjelmien laatimista.
- + päätösten valmistelijoina ja luonnosten esittelijöinä virkamiehet määrittävät poliittisten keskustelujen lähtökohdan
- + virkamiehet ovat kiinnostuneita yksityiskohtaisistakin asiakysymyksistä
- + ministeriöt toteuttavat valtion politiikkaa, joten heillä on paljon valtaa toimeenpanossa
- virkamiehillä ei ole virallista päätöksentekovaltaa
- virkamiehet eivät ole poliittisessa vastuussa kansalaisille
- virkamiehet eivät voi päätöksentekoprosessissa tuoda suoraan esiin henkilökohtaisia näkemyksiään

4. Päätöksentekoprosessi

Poliittisia päätöksiä luonnostellaan ja muokataan viikkojen, kuukausien tai jopa vuosien ajan, ennen kuin ne lopulta lyö-
dään lukkoon. Kuva 1 kertoo, miten luonnokset kiertävät
pöydältä toiselle. Yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistu-
minen ja relevantin tiedon välittäminen päätöksentekijöille
kannattaa ajoittaa siihen vaiheeseen jolloin keskeiset toimijat
vielä harkitsevat omia kantojaan.

Kuva 1. Poliittisten prosessien kulku

Lain tai poliittisen ohjelman valmistelu käynnistyy yleensä
hallituksen aloitteesta. Tekstin kirjoittaminen on virkamies-
ten työtä, sitten luonnoksia esitellään ministerille ja koko hal-
litukselle, ja lopulta eduskunta saa hallituksen esityksen hy-
väksyttäväkseen.

Yhteiskunnallinen keskustelu ja erilaisten järjestöjen toi-
minta värittävät päätöksentekoa koko prosessin ajan. Puolu-

eiden näkemykset heijastuvat erityisesti hallituksen ja edus-
kunnan päätöksissä. Hyväksynnän jälkeen lain tai ohjelman
toimeenpano on virkamiesten tai hallituksen vastuulla.

Tähän yleiseen kaavaan on toki paljon poikkeuksia. Esi-
merkiksi lakialoitteet voivat nousta myös kansanedustajil-
ta. Kansanedustajien tekemiä lakialoitteita on viime vuosina
valmistunut 150–200 vuosittain, kun taas hallitus on antanut
eduskunnalle 220–300 esitystä vuosittain. Kansanedustajien
lakialoitteista kuitenkin vain muutama etenee laiksi asti vo-
sittain, hallituksen esityksistä suuri enemmistö.

Myös Euroopan unionissa tehtyjen päätösten noudattami-
nen vaatii usein lakien muokkaamista ja uusien lakien laati-
mista.

Päätöksenteko eduskunnassa

Eduskunnassa erilaisia päätöksiä käsitellään aina samojen
kaavojen mukaisesti, joten käsittelyn seuraaminen ja siihen
vaikuttaminen on verrattain helppoa.

Monet tärkeinä pidetyt poliittiset linjaukset tulevat edus-
kunnan käsiteltäviksi valtioneuvoston selontekoina. Tämän
oppaan mennessä painoon olivat eduskunnan käsittelyssä
muun muassa selonteot ilmastonmuutoksesta, turvallisuus- ja
puolustuspolitiikasta sekä ihmisoikeuksista.

Selonteon käsittely eduskunnassa alkaa täysistunnossa lä-
hetekeskustelulla, jonka tavoite on evästä selonteon jatko-
työstä. Keskustelun lopuksi tehdään puhemiesneuvoston eh-
dotuksen pohjalta päätös siitä, mihin valiokuntaan selonteko
lähetetään ja pyydetäänkö muilta valiokunnilta lausuntoja.

Valiokuntakäsittely alkaa pian tämän jälkeen asiantuntijoiden kuulemisella, kirjallisten selvitysten hankkimisella ja muiden valiokuntien lausuntojen käsittelyllä. Periaatteessa kuultavaksi voidaan kutsua mitä vain intressitahoja, kuten kansalaisjärjestöjä, mutta käytännössä valiokunnat kuulevat monessa asiassa vain valmistelun tehneen ministeriön virkamiestä.

Valiokunta laatii mietinnön, jossa se esittää selonteon hyväksymistä tai muokkaamista, kertoo perustelunsa ja voi myös tehdä ehdotuksia (lausumia) siitä, miten hallituksen olisi meneteltävä selonteon täytäntöönpanossa. Valiokunnan jäsenellä, joka ei voi yhtyä mietintöön, on oikeus liittää mietintöön vastalause, jossa hän esittää omat perustelunsa ja päätösehdotuksensa.

Valiokunnan mietinnön pohjalta täysistunnossa käydään jälleen keskustelu asiasta ja äänestetään siitä hyväksytäänkö mietintö vai joku vastalauseista ja mitkä lausumat hyväksytään.

Asioiden käsittely eduskunnassa voi kestää parista viikosta useisiin vuosiin, asian kiireellisyydestä ja kiistanalaisuudesta riippuen. Useimpia asioita käsitellään 2–4 kuukautta.

Selontekojen tavoin käsitellään myös

- kertomukset, joissa eduskunnan alaiset toimielimet raportoivat toiminnastaan. Esimerkiksi hallitus antaa eduskunnalle vuosittain toimenpidekertomuksen, joka kattaa kaikki poli-

tiikan alat.

- kansainväliset sopimukset
- lait, paitsi että keskustelu ja äänestykset jaetaan lopussa kahteen täysistuntoon. Oppositiopuolueisiin kuuluvat kansanedustajat tekevät usein muutosehdotuksia lakeihin vielä viimeisessäkin täysistuntokäsittelyssä.
- valtion vuosittainen budjetti. Budjetti lähetetään aina käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan, joka yleensä kerää lausunnot kaikilta muilta valiokunnilta.

Hallitus pyrki vähentämään selontekojen lukumäärää, koska niistä aiheutuva työmäärä on noussut korkeaksi. Selontekoja annettiin vaalikaudella 2003-2006 lähes 30, eli melkein kolme kertaa enemmän kuin kaksi vuosikymmentä aiemmin, totesi eduskunnan puhemies Paavo Lipponen maaliskuussa 2007.

Monia asioita käsitelläänkin kevyemmän prosessin kautta. Ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevista ja Euroopan unionissa valmisteltavista asioista hallitus tekee usein kirjelmia, joita yleensä käsitellään vain ulkoasiain- tai suuressa valiokunnassa. Kansainvälisiin kokouksiin lähtevät ministerit käyvät myös vain yhden valiokunnan evästettävänä.

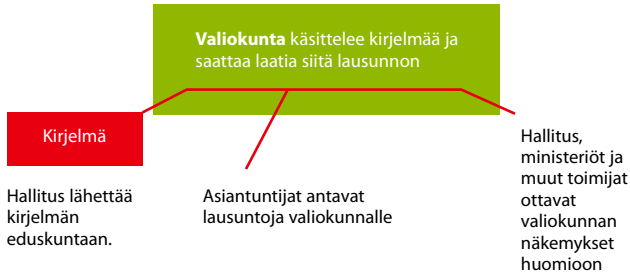
Ajankohtaisiin asioihin hallitus joskus kuulee eduskunnan näkemyksiä niin kutsutun pääministerin ilmoituksen avulla. Silloin pääministeri vain esittelee asian eduskunnan täysistunnolle ja asiasta keskustellaan saman tien.

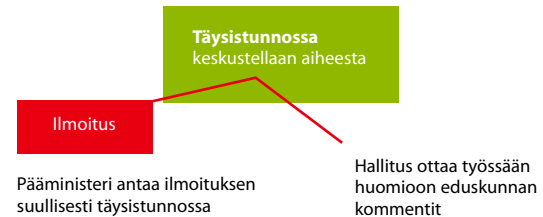
Kuva 2. Punainen viiva kuvaa, miten selonteot, ministeriöiden vuosittaiset toimintakertomukset ja kansainväliset sopimukset käsitellään eduskunnassa. Lait käsitellään lähes samalla tavalla.

Kuva 3. Punainen viiva kuvaa, miten hallituksen budjettiesitys kiertää eduskunnassa.

Kuva 4. Punainen viiva kuvaa ministeriön kirjelmän käsittelyä eduskunnassa. Myös eri poliittikkasektorien ohjelmat, jotka hallitus luokittelee valtioneuvoston periaatepäätöksiksi, voidaan saattaa eduskunnan valiokunnan tietoon kirjelmän avulla.

Kuva 5. Punainen viiva kuvaa pääministerin ilmoituksen käsittelyä eduskunnassa.

Esimerkki: Kehityspoliittisen ohjelman laatiminen

2006–2007vuodenvaihte: Ulkoministeriön virkamiehet aloittivat kehityspoliittisen ohjelman päivytykseen valmistautumisen. He pitivät helmikuussa 2004 hyväksytyä ohjelmaa edelleen hyvänä, mutta suunnittelivat joidenkin kappaleiden päivittämistä uusien kansainvälisten sopimusten mukaisesti sekä prioriteettien tämentämistä. Suunnitelmista kerrottiin alan sidosryhmille melko vähän – olihan ministeriön kuunneltava uuden ministerin näkemyksiä ennen ohjelman luonnostelun virallista aloittamista. Suunnitelma oli, että uusi kehityspoliittinen ohjelma hyväksytään valtioneuvoston periaatepäätöksenä, kuten edeltäjänsäkin.

Toukokuu 2007: Lähes 80 järjestön yhteinen kirje ohjelman sisällöstä lähetettiin tuoreelle ulkomaankauppa- ja kehitysministerille Paavo Värykselle ja ulkoministeriön keskeisille virkamiehille. Yli 20 järjestöä lähetti myös oman tarkemman kirjeensä.

Kesäkuu: Ensimmäisiä luonnoksia kehityspoliittisen ohjelman kappaleista esiteltiin ministeri Värykselle. Ministeri oli monista asioista eri mieltä, joten seuraavina kuukausina kappaleista kirjoitettiin toisia, kolmansia ja viidensia luonnoksia.

Elokuun puoliväli: Ministeri Värynen järjesti keskusteluilaisuudet ohjelmasta yritysten ja kansalaisyhteiskunnan edustajille. Ohjelmaluonnoksia ei julkistettu, vaan ministeri Värynen piti näkemyksistään alustukset.

2. lokakuuta: Ohjelman luonnos julkistettiin ja ministeriöille, kansalaisjärjestöille ja muille sidosryhmille annettiin viikko aikaa kommentoida sitä kirjallisesti. Lähes 30 järjestöä ehti antaa kommentit, toisin kuin esimerkiksi osa globaalien kysymysten parissa työskentelevistä ministeriöistä.

12. lokakuuta: Hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministeriövalikunta Utva keskusteli ohjelmasta.

12. lokakuuta: Eduskunnassa Aila Paloniemi (kesk), Jutta Urpilainen (sd) ja Minna Sirnö (vas) antoivat puhemiesistölle keskustelualoitteensa, jossa pyydettiin täysistuntokeskustelua kehityspoliittisesta ohjelmasta. Myös 59 muuta kansanedustajaa allekirjoittivat keskustelualoitteen.

18. lokakuuta: Hallitus hyväksyi ohjelman.

16. lokakuuta – 9. marraskuuta: Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta käsiteli ohjelmaa ja laati siitä lausunnon. Valiokunnassa kuultiin ministeri Värystä, ulkoministeriön alivaltiosihteeri Marjatta Rasia sekä kahta muuta virkamiestä, Kehityspoliittista toimikuntaa, Finnfundia, Kepaa ja kahta tutkijaa.

16. marraskuuta: Eduskunta kävi täysistunnossaan ajankohtaiskeskustelun Suomen kehityspoliitiikan suuntaviivoista ministeri Väryksen kanssa. Koska ohjelma oli valtioneuvoston periaatepäätös, eivät kommentit vaikuttaneet ohjelman sisältöön. Keskustelusta lisätietoa esimerkissä Ministeri eduskunnan evästettävänä sivulla 33.

Esimerkki: Kuultavaksi valiokuntaan

Euroopan unionin ja lähes 80 kehitysmaan väliset EPA-kauppasopimukset ovat sellainen aihe, jota ei eduskunnan täysistunnossa ole käsitelty. EPA-neuvottelut ovat jatkuneet vuodesta 2002 lähtien. Ulkoasiainvaliokunta ja suuri valiokunta ovat muutaman kerran antaneet siunauksensa neuvottelujen jatkamiselle, mutta keskustelua valiokunnissa on syntynyt äärimmäisen vähän.

Marraskuussa 2008 muutama kansalaisjärjestö lähetti ulkoasiainvaliokunnan jäsenille kirjeen pyytäen mahdollisuutta päästä kuultavaksi EPA-neuvotteluista. Järjestöt toivovat joustavuutta esimerkiksi tullileikkausten määrään, palvelujen kaupallistamiseen ja tekijänoikeussääntöihin.

Tammikuussa 2009 järjestöt kysivät EPA-asioista ulkoministeriössä vastaavalta henkilöltä, milloin EPAt ovat tulossa valiokuntaan. Kävi ilmi, että käsittely oli enää puoleentoista vuorokauden päässä, eikä järjestöjä oltu kutsumassa.

Useat järjestöt kuten Suomen lähetykseura, Reilun kaupan puolesta, Tekniikka elämää palvelemaan ja Kepa päättivät vielä puhelimitse ja sähköpostilla uudistaa pyyntönsä päästä kuultavaksi – ja vajaan vuorokauden päästä kutsu heltisikin!

EPA-neuvotteluista käytiin lopulta ulkoasiainvaliokunnassa vilkas 40 minuutin keskustelu. Valiokunnan lausuntoon eivät järjestöjen näkemykset vielä vaikuttaneet – mutta on merkittävää, että keskustelu saatiin avattua.

Lausunto annettiin suurelle valiokunnalle, joka välitti sen sellaisenaan hallitukselle.

Vapaakauppa voi olla yhtä EPAreilua kuin futispeli rinteessä, jos kauppakumppaneiden taloudet ovat hyvin erilaiset, kertoi Kirkon Ulkomaanavun Changemaker-nuorisoverkoston mediatempaus lokakuussa 2006.

Ministerit Erkki Tuomioja ja Paula Lehtomäki tervehtivät kehitysavun nostamisen puolesta mieltään ilmaisevia kansalaisjärjestöjä maaliskuussa 2006.

OSA II VAIKUTTAMISTYÖN KEINOT JA SUUNNITTELU

5. Päätöksentekoon osallistuminen

Yleisin tapa osallistua valtion päätöksiin on äänestäminen eduskunta- ja presidentinvaaleissa. Tässä kappaleessa tarkastellaan, miten kuka tahansa voi puolueiden kautta osallistua politiikkaan myös vaalien välillä.

Puolueiden järjestämät keskustelutilaisuudet ovat yksi foorumi, joilla voi herätellä poliitikkojen ja median huomiota itseä kiinnostavaan aiheeseen. Hyvät kysymykset voivat houkuttaa poliitikot ottamaan kantaa itselleen uusiin aiheisiin.

Myös jotkin kansalaisjärjestöt käyvät keskustelutilaisuuksissa nostaakseen esiin kampanjaviestejään. Yhdysvalloissa toimintaa kutsutaan nimellä bird-dogging – kiperien kysymysten on tarkoitus ajaa esiin poliitikon todelliset ajatukset ja arvot aivan kuten lintumetsällä pusikoihin lähetettyjen koirien toivotaan ajavan esiin linnut.

Kysymykset kannattaa muotoilla selkeästi. Koska poliitikoilla on taipumus antaa ympäröiväitä vastauksia, voi olla hyödyllistä pyytää suoraa kyllä tai ei -vastausta.

Parhaita ovat ajankohtaiset kysymykset, joiden kysyjä ei penää vain omien etujensa tai taustajärjestönsä intressien perään. Keskustelutilaisuuksissa esitetään puuduttavan paljon kysymyksiä, joiden yhteys tilaisuuden aiheeseen, ajankohtaan tai alustajiin on hyvin heiveröinen. Omaan toimeenkuvaan liittyvien teemojen yksisilmäinen korostaminen herättää harvojen poliitikon muuttamaan näkemyksiään.

Liity puolueeseen

Puolueeseen liittyminen on hyvin helppoa – löydät tarvittavan lomakkeen tai yhteystiedon puolueen verkkosivulta. Jäsenenä voit osallistua puolueen sisäisiin keskustelutilaisuuksiin, verkkofoorumeihin, linjauksia kehittäviin työryhmiin ja puoluekokouksiin.

Erityisesti paikallisjärjestöissä on paljon tilaa ja mahdollisuuksia innokkaille toimijoille.

Yksi tärkeä vaikuttamisikkuna on mahdollisuus tutustua ja tehdä yhteistyötä puolueen keskeisten päättäjien kanssa virallisten prosessien ulkopuolella. Poliitikot kuuntelevat ja hakevat näkemyksiä erityisesti oman puolueensa aktiivisilta, asiantuntevilta jäseniltä.

Tärkeintä virallisten prosessien ulkopuolella tapahtuvassa vaikuttamisessa on tarttua tilaisuuksiin. Esimerkiksi finanssikriisin jälkimainingeissa eturivin poliitikot kaipaavat ideoita konkreettisista, realistisista tavoista rahoitusmarkkinoiden uudistamiseksi – mistä ei ennen kriisiä juuri keskusteltu. Kun sinua kiinnostava aihe tulee ajankohtaiseksi, on aika toimia!

Tee aloite puoluekokoukselle

Puolueen jäsenenä voit tehdä aloitteita puoluekokoukselle. Aloitteet ovat keskimäärin puolen sivun tekstejä, joissa pyydetään puoluekokouksen tukea jollekin tavoitteelle, kannanotolle tai toimintatavalle.

Puolueet ovat viime vuosina käsitelleet esimerkiksi seuraavia aloitteita:

- Suomen Keskustanaiset (2008): Ihmiskauppaongelma edellyttää kansainvälisten toimijoiden välistä yhteistyötä ja tasa-arvotietoisuutta
Puoluekokouksen päätöksestä: Kansainvälisen yhteistyön ja kehitysyhteistyön keinoin on minimoitava yksilöiden alttius joutua ihmiskaupan uhreiksi.
- Töölön seudun Kokoomus ry (2008): Kehitysaputavoitteista ei saa lipsua!
Puoluekokouksen päätös: Aloite hyväksyttiin
- Sosialidemokraattiset opiskelijat SONK ry: Säällinen työ kaikille maailman ihmisille
Puoluekokouksen päätöksestä: Työelämän perusoikeuksien edistämisen on oltava keskeinen osa EU:n ulkopoliitikkaa.
- Kallion seudun Vihreät ry (2008): Nettikyselyitä järjestettävä vihreiden mielipiteistä
Puoluekokouksen päätöksestä: päätöksentekoa avustavat verkkokyselyt otetaan käyttöön viimeistään alkuvuonna 2009
- Eetu Komsu, Vasemmistoliitto (2004): Israel kauppasaartoon
Puoluekokouksen päätöksestä: Myös ehdoiltaan tarkoin harkitun kauppasaarron on oltava EU:n keinovalikoimassa.

Aloitteita voivat tehdä yksittäiset jäsenetkin, mutta usein ne tehdään koko jäsenyhdistyksen voimin. Aloitteet on toimitettava puoluehallitukselle puolueesta riippuen kahdesta viiteen kuukautta ennen puoluekokousta. Aloitteisiin suhtaudutaan puolueoimistoissa ja -hallituksissa siinä mielessä vakavasti, että jokaiseen aloitteeseen laaditaan puoluehallituksen vastaus, ennen kuin aloitteen hyväksymisestä tai hylkäämisestä äänestetään puoluekokouksessa.

Kovin suurta merkitystä ei yksittäisellä aloitteella silti ole: aloitteita tehdään todella paljon. Esimerkiksi vuonna 2008 Kokoomukselle tehtiin 140, Keskustalle 290 ja Sosialidemokraateille jopa 444 aloitetta. Vain Vihreiden puoluekokoukseen, joka pidetään vuosittain, aloitteita tehtiin vähän – kuusi kappaletta.

Harvoin puoluekokouksissa edes hyväksytään konkreettisia päätöksiä toimenpiteistä. Silloin aloitteen tekijän täytyy jatkaa aiheen eteen päin viemistä kokouksen jälkeen, ettei aloite jäisi pelkäksi paperiksi.

Toisaalta eri aiheista tehtyjen aloitteiden lukumäärä kyllä kertoo puoluejohdolle jäsenten prioriteeteista. Useissa puolueissa aloitteet ryhmitellään politiikkalohkoittain ja jokaisen on helppo huomata, kuinka monta aloitetta on tehty esimerkiksi kansainvälisistä aiheista, montako liikenteestä ja niin edelleen.

Osallistu puoluekokoukseen

Puolueiden aktiivijäsenillä on myös mahdollisuuksia osallistua puoluekokoukseen. Puoluekokousedustajat valitaan eri puolueissa eri tavoin, mutta jokainen jäsenyhdistys voi vaikuttaa valintoihin ja edustajia valitaan jokaisesta vaalipiiristä.

Suurimpia kokouksia pitävä Keskusta markkinoi verkosivuillaan, että ”puoluekokous on maailmanlaajuisestikin suurimpia päätöksentekopaikkoja. Parhaimmillaan virallisia puoluekokousedustajia on ollut reilusti yli 3000. Tämä on todellista kansanvaltaa.”

Keskustan, Kokoumuksen, Sosialidemokraattien, Kristillisdemokraattien ja Perussuomalaisen puoluekokoukset pidetään vähintään joka toinen vuosi. Vihreät ja Rkp kokoustavat vuosittain ja Vasemmistoliitto joka kolmas vuosi.

Liity työryhmään

Puolueilla on myös linjauksia ja ohjelmia kehittäviä työryhmiä, joihin voit pyrkiä mukaan. Kaikille jäsenille avoimia työryhmiä on ainakin Sosialidemokraateilla ja Kokoomuksella ja monen muunkin puolueen sivulla kerrotaan keneltä voit kysyä lisätietoa.

Eri politiikkalohkoja käsitteleville ohjelmille ei pidä laittaa liikaa painoarvoa. Suomen politiikkaan vaikuttavat hallituspuolueiden näkemysten rinnalla myös puolueiden suosion tavoittelu, globaalit ilmiöt ja kotimaiset mediatapahtumat. Eivätkä kaikki päättäjät edes ehdi aina tutustua kaikkien ohjelmien yksityiskohtiin.

Toisaalta kansanedustajat ovat rohkeampia tarttumaan asioihin, joita heidän puolueensa selkeästi kannattavat. Suuria linjauksia tai rahasummia koskevissa kysymyksissä poliitikot harvoin irtoavat puolueensa linjauksista.

Tärkeimpien linjausten joukossa ovat vaaliohjelmat, joiden keskeisillä lupauksilla on oikeasti vaikutusta vaalien jälkeisiin päätöksiin.

Vaikuttamisen kannalta työryhmiin kuulumisen suurinta antia ovat tilaisuudet verkostoitua muiden puolueaktiivien kanssa. Oikeiden ihmisten tunteminen lisää mahdollisuuksia vaikuttaa päätöksiin epävirallisia kanavia myöten.

Asetu ehdokkaaksi

Lain mukaan kunnallis-, eduskunta- ja europarlamenttivaaleissa voi ehdolle asettua kuka tahansa täysi-ikäinen suomalainen, joka ei ole holhouksen alainen. Käytännössä puolueet valitsevat ehdokkaansa. Kuntavaaliehdokkaaksi on varsin helppo päästä, mutta eduskunta- ja europarlamenttivaaleissa kilpailu ehdokkuudesta on kovempaa.

Monessa puolueessa eduskuntavaaliehdokkaista äänestetään piiritasolla. Puolueiden ja valitsijayhdistysten tulee toimittaa ehdokaslistansa asianomaisen vaalipiirin vaalipiirilautakunnalle viimeistään 40. päivänä ennen vaalipäivää.

Oikeusministeriön vaalisivuille www.vaalit.fi on koottu tietoa yleisistä vaaleista, puolueista sekä kansalaisten osallistumisesta yleensä.

6. Päätöksentekoon vaikuttaminen

Tämä kappale pyrkii esittelemään käytännönläheisesti erilaisia tapoja nostaa kysymyksiä poliittiseen keskusteluun ja vaikuttaa hallituksen, eduskunnan ja puolueiden päätöksiin.

Kappaleen keskeinen sanoma on, että kansalaisjärjestö ja jopa yksittäinen ihminen voi tehdä paljon välittämiseen poliittisille päättäjille tietoa kansalaisten näkemyksistä ja vaikuttaa päätöksiin.

Tässä luvussa ei käsitellä tapoja muokata kansalaisten ymmärrystä tai asenteita. Rajaus on tietenkin täysin keinotekoinen: poliittisissa linjauksissa voidaan nähdä suuria muutoksia vain äänestäjien asenteiden muuttuessa.

Kansalaismielipiteen muokkaaminen kysyy kuitenkin erilaista työskentelyä kuin suoraan poliittisiin päättäjiin kohdistuva vaikuttamistyö. Esimerkiksi kansainvälisyyskasvatuksesta, joka auttaa meitä ymmärtämään erilaisuutta ja kehittämään kykyämme toimia globalisoituvassa maailmassa, löytyy op-paita osoitteesta www.kansainvalisyyskasvatus.net.

Miten valtion päätöksenteosta saa tietoa?

Hallituksen, eduskunnan ja ministeriöiden toiminnasta liikkuu oikeastaan varsin paljon tietoa. Sanomalehdissäkin kerrotaan monista poliittisista linjauksista ja tapahtumista.

Helppoiten tietoa saa päätöksistä, jotka on jo tehty tai tehdään varsin pian. Esimerkiksi eduskunnalle esitellyt päätösehdotukset löydät kätevästi www.eduskunta.fi -kotisivun asiahaulla. Kun kirjoitat ”Hae hakusanalla” -kenttään asiansanan, esimerkiksi maahanmuutto*, saat listan asiaan liittyvistä teksteistä ja tiedon tekstien käsittelyvaiheesta.

Suurempi taitolaji on tiedon hankkiminen edessä olevista poliittisista prosesseista. Esimerkiksi eduskunnan valiokuntakokousten pääaiheista tiedotetaan vain muutama päivä etukäteen eduskunnan verkkosivun ”valiokuntien viikko” -listassa. Joistain prosesseista kuitenkin kerrotaan aikaisemmin ministeriöiden kotisivujen uutisissa.

Kun tietoa ei löydy verkosta, kannattaa ensimmäiseksi soittaa alaa seuraavaan kansalaisjärjestöön – se on hyödyllistä myös verkostoitumisen vuoksi. Vaihtoehtoisesti voit soittaa ministeriöön. Jos et tiedä, kuka ministeriössä vastaa sinua kiinnostavan asian seurannasta, voit yksinkertaisesti kertoa ministeriön vaihteeseen, mistä asiasta haluat keskustella.

Eduskunnan aikatauluista voi tiedustella eduskuntatiedotukselta, relevantin valiokunnan sihteeristöltä tai vaikkapa tutun kansanedustajan avustajalta.

Esimerkki: Tartu luuriin!

Laatiessani ryhmätyömateriaaleja vaikuttamistyön koulutukseen, jonka järjestimme Kepassa syksyllä 2007, soitin eduskunnan ympäristövaliokunnan sihteeristöön. Kysyin aivan yleisesti, käsitteleekö valiokunta syksyn aikana ilmastonmuutosta, esimerkiksi YK:n Balin ilmasto-kokouksen alla joulukuussa.

Sihteeristön jäsen kertoi oikein ystävällisesti, mitä ilmastonmuutosasioita valiokunnan agendalle oli juuri ollut, lisäsi sitten mitä aiheita oli tulossa, kertoi vielä Suomen valmistautumisesta Balin kokoukseen, luetteli kokoukseen osallistuvat kansanedustajat – ja totesi lopulta, että kansalaisjärjestöjenkin osallistuminen on kovin tärkeää ja kysyi olisinko mahdollisesti itse lähdössä kokoukseen.

Enpä voinut väittää tiedonsaantia kovin vaikeaksi!

*Matti Cantell
Kepa*

Vaikuta hallitukseen

Ministerien aikataulut ovat niin kiireisiä, että harvoille vaikuttajatahoille tarjoutuu kovin usein mahdollisuuksia suoraan kanssakäymiseen heidän kanssaan. Vaikuttamismahdollisuudet riippuvat paitsi järjestösi asemasta myös asiiasi ajankohtaisuudesta.

Useampikin ministeri saattaa olla kiinnostunut saamaan lisätietoa asiasta, joka on tulossa ministerivaliokunnan käsittelyyn. Valiokunnissa käsitellään poliittisesti merkittäviä päätöksiä, kuten hallituksen poliittisia ohjelmia, ennen niiden hyväksymistä. Esimerkiksi lyhyt kirje ja soitto erityisavustajalle muutamaa päivää ennen kokousta voi olla hyvä tapa vaikuttaa ministerivaliokunnan käsittelyyn.

Asiasta vastaavalta ministeriltä voit pyytää tapaamista milloin vain aihe on poliittisesti ajankohtainen, eli esimerkiksi kun laaditaan hallituksen ohjelmaa tai kantaa EU-kokoukseen. Voit myös esittää tapaamispyynnön yhdessä muiden samanmielisten järjestöjen kanssa.

Ministerien erityisavustajatkin ovat vaikutusvaltaisia toimijoita. Erityisesti jos pyrit vaikuttamaan kirjallisiin linjauksiin voi tapaaminen, puhelinkeskustelu tai viestinvaihto heidän kanssaan olla tehokkaampakin vaikuttamista kuin ministerin tapaaminen.

Ideoita tapaamiseen valmistautumista varten esitetään seuraavassa, eduskuntavaikuttamista käsittelevässä kappaleessa.

Vaikka tapaaminen ei järjestyisi, on omien näkökulmien saattaminen ministerin tietoon silti täysin mahdollista. Kansanedustajien esittämät kysymykset, keskustelut eduskunnassa, ministe-

rien kutsuminen tilaisuuksiin tai useamman järjestön yhteiset tempaukset ovat hyviä tapoja nostaa päävies-tisi ministerin tietoisuuteen.

Keskustelualoite

Eduskunta kutsuu muutaman kerran vuodessa jonkun ministerin keskustelemaan valitsemastaan ajankohtaisesta aiheesta täysistunnossa. Tällaisen ajankohtaiskeskustelun aihetta voi milloin vain ehdottaa kuka vain kansanedustaja.

Voit siis milloin vain ehdottaa tutulle kansanedustajalle, että hän tekisi aloitteen sinua kiinnostavasta keskusteluaiheesta. Tehdyt keskustelualoitteet julkaistaan eduskunnan verkkosivulla, joten voit katsoa sieltä mallia.

Vain pieni osa keskustelualoitteista johtaa ajankohtaiskeskusteluun. Päätöksen keskustelun järjestämisestä tai aloitteen raukeamisesta tekee puhemiesneuvosto. Selkeitä kriteereitä, jonka mukaan päätös tehdään, ei ole, eikä esimerkiksi keskustelualoitteen allekirjoittaneiden kansanedustajien lukumäärä suoraan määritä päätöstä.

Täysin mahdollonta ajankohtaiskeskustelun toteutuminen ei kuitenkaan ole. Esimerkiksi kehityspolitiikasta järjestettiin vuosina 2007–2008 kaksi ajankohtaiskeskustelua: Suomen kehityspolitiikan painopisteistä lokakuussa 2007 ja maailman ruokakriisistä marraskuussa 2008.

LEHTIKUVA/VEESA MOILANEN/EDUSKUNTA

Kansanedustajat evästävät ministereitä niin eduskunnan ajankohtaiskeskusteluissa kuin viikoittaisilla kyselytunneillakin.

Esimerkki: Ministeri eduskunnan evästettävänä

Syksyllä 2007 Vanhasen II hallituksen kehityspoliittikan painopisteet olivat riittävän painava aihe ajankohtaiskeskustelun järjestämiseen eduskunnassa.

Kehityspoliittikkaa aktiivisesti seuraavat kansanedustajat keskustelivat kehityspoliittikan painopisteistä joidenkin vaikuttamistyötä tekevien kansalaisjärjestöjen kanssa jo toukokuussa. Syyskuussa Aila Paloniemi, Jutta Urpilainen ja Minna Sirnö laativat keskustelualoitteen ja ryhtyivät keräämään siihen myös muiden kansanedustajien allekirjoituksia.

Kepakin teki elektronisen kortin, jolla kuka tahansa pystyi pyytämään kansanedustajaa allekirjoittamaan keskustelualoitteen eduskunnan päärakennuksen aulassa. Yhteensä 62 edustajaa allekirjoitti aloitteen, mikä on harvinaisen suuri määrä.

Ajankohtaiskeskustelu toteutui 14. marraskuuta ja kansanedustajat evästivät ministeri Väyrystä esimerkiksi antamaan kansalaisjärjestöille roolia kehityshankkeiden toteuttamisen lisäksi myös kehityspoliittisen keskustelun kävijöinä. Väyrynen sitoutui muun muassa laajentamaan eduskunnalle vuosittain annettavaa kehityspoliittista kertomusta ja lisäämään siihen myös tulevaisuuteen suuntaavia kannanottoja.

Keskustelualoitteen teksti:

[Suomen kehityspoliittikan painopisteet](#)
[Eduskunnan puhemiehelle](#)

Kehityspoliittikka on merkittävä osa Suomen ulkopoliittikkaa. Jo pelkkä inhimillisyyden edellyttää, ettemme sulje silmiämme toisten ihmisten häldältä. Äärimmäisen köyhyyden väheneminen kehitysmaissa on myös oman etumme mukaista. Köyhyys ruokkii ympäristöongelmia, epidemioita, huumekauppaa ja terrorismia.

Suomi onkin useissa kansainvälisissä sopimuksissa sitoutunut aktiiviseen kehityspoliittikkaan. Niiden mukaisesti Suomen kehityspoliittikan perustana on vuonna 2000 maailmanlaajuisesti hyväksytty vuosituhatjulistus, jonka keskeisin päämäärä on vaikuttaa äärimmäisen köyhyyden poistamiseen. Tärkeimpiä periaatteita on kehitysmaiden ja niiden kansalaisten itsenäisen päätösvallan ja vastuun lisääminen.

Valtiontalouden kehyyksissä hallitus on päättänyt nostaa Suomen kehitysyhteistyömäärärahat reiluun miljardiin euroon tämän hallituskauden loppuun mennessä.

Periaatteellisesta merkittävydestään ja euromääräisestä suuruusluokastaan huolimatta kehitysyhteistyökysymykset eivät kuitenkaan ole koskaan olleet täysistuntokeskustelun aiheena.

Suomen kehityspoliittikka on juuri nyt ajankohtainen asia, koska uusi kehityspoliittinen ohjelma on parhaillaan valmisteilla.

On tärkeää, että koko eduskunta saa mahdollisuuden keskustella kehityskysymyksistä ja ottaa kantaa Suomen kehityspoliittikan tavoitteisiin, strategiaan linjauksiin, kehitysyhteistyöbudjettiin ja määrärahojen kohdentamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että eduskunta käy ajankohtaiskeskustelun ajankohtaisista kehityskysymyksistä ja Suomen kehityspoliittisesta ohjelmasta.

Helsingissä 12 päivänä lokakuuta 2007

Suullinen kysymys

Voit ehdottaa kansanedustajalle, että hän esittäisi ministerille kysymyksen sinulle tärkeästä aiheesta. Kansanedustajat voivat esittää yhden minuutin pituisia kysymyksiä täysistunnossa joka torstai kello 16 – 17, ja läsnä olevat ministerit vastaavat saman tien.

Kysymyksiä ei toimiteta ministereille etukäteen, joten nipelitetiä ei kyselytunneilla kannata tivata. Torstain täysistuntojen pöytäkirjoista, jotka löytyvät eduskunnan verkkosivuilta, saa käsityksen keskustelun tasosta.

Jos saat useamman kansanedustajan eri puolueista kiinnostumaan samasta aiheesta, keskustelu on vilkkaampaa ja puhemies voi antaa sen voi jatkua pidempään. Kansanedustajat voivat myös ehdottaa puhemiehelle, että aihe käsitellään heti kyselytunnin alussa. Paria ensimmäistä aihetta käsitellään aina pisimpään.

Vaikuttamistyön näkökulmasta bonusta on, että yleisradio televisioi suulliset kyselytunnit – viestisi siis välittyy paitsi kyselytunnille osallistuville kansanedustajille ja ministereille, myös iltapäivätelevision katsojille.

Kirjallinen kysymys

Voit myös rohkaista kansanedustajaa tekemään ministerille kirjallisen kysymyksen. Kirjallisesti voi esittää hyvinkin monitahoisia kysymyksiä, koska kysymyksen ja vastauksen pituutta ei ole rajattu. Vastauksen tietenkin kirjoittavat ministeriön virkamiehet, mutta ministeri kuitenkin kuulee kysymyksestä.

Kirjallisella kysymyksellä voi siis pyrkiä paitsi korostamaan asian tärkeyttä ministerille ja virkamiehille, myös saamaan tietoa, jota ministeriö ei muuten ole julkistanut. Kysyjä voi myös kerätä kirjalliseen kysymykseen muiden kansanedustajien allekirjoituksia. Ministerin pitää toimittaa vastaus eduskuntaan 21 päivän kuluessa kysymyksen jättämisestä.

Kirjalliset kysymykset ja vastaukset niihin löytyvät eduskunnan verkkosivulta, ”valtiopäiväasiat ja -asiakirjat” -hausta.

Esimerkki: 101 kansanedustajaa kehitysavun puolesta

Kehitysyhteistyön määrärahoista on Vanhasen hallitusten aikana on kysytty keskimäärin 4–5 kirjallista kysymystä vuodessa. Laajimman kysymyksen, joka esitettiin Intian valtameren tsunamin jälkeen maaliskuussa 2005, allekirjoitti 101 kansanedustajaa eli yli puolet kansanedustajista! Allekirjoittajia oli niin hallitus- kuin oppositio puolueista.

Kysymyksessä perusteltiin, miksi kehitysyhteistyö on tärkeää, ja kysyttiin ”aikooko hallitus toteuttaa kehityspoliittisen ohjelmansa sitoumukset valtiontalouden kehityksissä vuosille 2006–2009 ja mahdollistaa kehitysavun nostamisen 0,7 prosentin BKTL-tasolle vuoteen 2010 mennessä?”

Ministerin kutsuminen tilaisuuteen

Ministerit ja kansanedustajat pitävät jatkuvasti puheita ja esitelmää. Ministerin kutsuminen puhumaan järjestösi tilaisuuteen voikin olla hyvä tapa vahvistaa suhteita ja välittää järjestösi näkemyksiä ministerille.

Tehokkainta on, jos ministeri ehtii kuulla järjestöalustuksia, mutta pelkästään puhetta valmistellessaan ministeri joutuu avustajineen perehtymään järjestäjien näkemyksiin.

Jos omaa järjestöäsi tunnetummat vaikuttajat ovat työskentelevät saman aiheen parissa – vaikka eri näkökulmasta – on yhteisen tilaisuuden järjestäminen hyvä idea. Se lisää mahdollisuuksia saada paikalle paitsi ministeri, myös toimittajia.

Esimerkki: Värynen ja Reilu kauppa

Reilun kaupan edistämisyhdistys kutsui ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Värynen pitämään kansaan tiedotustilaisuutta ViiniExpo 2008 -messuilla. Edistämisyhdistys julkisti kuusi uutta Reilun kaupan viiniä ja Värynen Exporting to Finland -oppaan.

Yhteistyö oli vankalla pohjalla, koska edistämisyhdistys oli tehnyt ministeriön kanssa yhteistyötä jo oppaan laatimisessa. Julkaisu on käytännön apuväline kehitysmaiden yrityksille, jotka ovat kiinnostuneita tuomaan tuotteitaan Suomeen.

Tilaisuus onnistui mainiosti: kuulijoita riitti, mediahuomioita saatiin – ja ministeri Värynen puhui tilaisuudessa Reilun kaupan järjestelmästä varsin myönteisesti. Yhteistyö jatkuu esimerkiksi kauppaa tukevan kehitysyhteistyön lisäämiseksi.

Esimerkki: Stubb ja Helsinki-prosessi

Pieni pilke silmäkulmassa voi Helsinki-prosessin päätöstilaisuudessa, jonka ulkoministeriö järjesti marraskuussa 2008, nähdä häiveen ministeriön sisäisestä lobbauksesta. Päätöspuheen piti ulkoministeri Stubb, joka oli muutamia vuosia aiemmin europarlamentaarikkona hyvinkin kriittinen prosessia kohtaan.

Tilaisuudessa Stubb kuitenkin arvioi, että prosessi “täytti tavoitteensa ja oli onnistunut projekti”.

Stubb totesi, että useat prosessissa esillä olleet ajatukset kuten G20-formaatin huippukokoukset, innovatiivinen kehitysrahoitus ja kansainvälinen pienasekaussopimus etenevät kansainvälisesti. Prosessi onnistui myös lisäämään vuoropuhelua hallitusten, kansalaisyhteiskunnan ja liike-elämän välillä.

Ministeri Värynen tiedotustilaisuudessa Reilun kaupan edistämisyhdistyksen kanssa.

Järjestöjen yhteistyö

Hallitukseen voi myös pyrkiä vaikuttamaan erilaisten neuvoo-
antavien elinten ja työryhmien kautta. Kaikkein arvostetuim-
mat vaikuttajatahot kutsutaan näihin elimiin jäseniksi, mut-
ta elinten työhön voi usein vaikuttaa myös ilman jäsenyyttä.

Esimerkiksi kehityspoliittinen toimikunta käsittelee usei-
den eri tahojen lausuntoja ja selvityksiä, kun se valmistelee
vuosilausuntoaan hallitukselle. Lisätietoja toimikunnan täys-
istuntojen aiheista ja lausuntojen antamisesta saa toimikun-
nan sihteeristöltä. Kansalaisjärjestöt voivat myös välittää nä-
kemyksiään toimikunnalle sen jäsenten Kepan, Kehyksen ja
Kirkon Ulkomaanavun kautta.

Yhteistyö on valttia myös virallisten elinten ulkopuolella:
hyvinkin yksinkertainen toimintasuunnitelma voi taata halli-
tuksen huomion, kun toiminta on laajaa.

Esimerkki: Lahjoja Kataiselle

Kehitysyhteistyötä tekevät kansalaisjärjestöt yhdistivät voi-
mansa talvella 2008–2009 välittäkseen viestinsä valtio-
varainministeri Jyrki Kataiselle.

Järjestöjen toive oli, että Suomi nostaa kehitysapuaan ta-
saisesti kohti 0,7 prosenttia kansantaloudesta vuoteen 2015
mennessä Euroopan unionissa ja YK:ssa tekemiensä si-
toumusten mukaisesti. Aihe oli ajankohtainen, koska talou-
den taantuma oli kasvattanut paineita luistaa sitoumuksista.
Lisäksi valtion budjettikehysten tarkistaminen lähestyi maa-
liskuun loppupuolella.

Järjestöt päättivät lahjoittaa ministerille eettisiä lahjoja vii-
koittain joulukuusta maaliskuuhun ja kertoa samalla myön-
teisiä esimerkkejä kehitysyhteistyön saavutuksista. Kepa
tuotti Toivo tulee talkoisiin -kampanjan taustamateriaalit ja
koordinoi aikatauluja.

Kampanja onnistuikin saamaan ministeri Kataisen huomi-
on: ministeri sai lähes 20 lahjaa, ja otti useamman niistä vas-
taan henkilökohtaisesti. Esimerkiksi Suomen YK-liitto lah-
joitti 0,7 neliökilometriä raivattua miinakenttää, Marttaliitto
uunuviukia aurinkoenergialla toimivaan leivinuuniin Burkina
Fasossa ja Käymäläseura Huussi ry huussin Sambiasta.

Partiolaiset lahjoittivat ministeri Kataiselle taimia, joiden avulla
kamppaillaan aavikoitumista vastaan sekä mehiläistarhan, jonka avulla
yksi perhe saa Senegalissa itselleen ympäristöystävällisen toimeentulon.

Mediatyö

Ministereihin voi myös pyrkiä vaikuttamaan median kautta. Avainasemassa ovat katsotuimmat ja luetuimmat avainmediat, kuten televisiouutiset ja Helsingin Sanomat.

Helsingin Sanomien vieraskynä- tai mielipidepalstoille pääsee kyllä, kunhan teksti on ajankohtainen, kansantajuinen ja napakka. Ajankohtaista koukkuja joutuu yleensä etsimään hetken aikaa – otsikon ja ingressin pitää vaikuttaa ajankohtaiselta paitsi aiheesta kiinnostuneen myös välinpitämättömän lukijan silmissä.

Kansantajuisen tekstin kirjoittamisessa ensiaskel on välttää alan erityissanastoa ja sivistyssanoja. Sopivan tyylin saavuttamiseksi voit ajatella kirjoittavasi tekstiä ystävälle tai perheenjäsenelle, joka ei erityisesti tunne aihepiiriä. Teksti kannattaa myös luetuttaa jollakulla tällaisella tutulla ennen sen lähettämistä lehteen.

Voit myös lähettää toimituksiin lehdistötiedotteet, jos järjestät tapahtuman, julkistat selvitykset tai laadit kannanoton, joka voisi kiinnostaa myös uutistoimittajia. Alla on yksi esimerkki tiedotteesta, jossa asiat ovat kohdallaan: iskevä otsikko, olennaisen tiivistävä ingressi, pari lyhyttä sitaattia, uskottavaa lisätietoa, yhteystiedot paikallaan – eikä pituus ylitä yhtä A4-sivua.

Televisioon pääseminen vaatii aina hyvää tuuria ja usein myös vaivannäköä. Jos taustajärjestösi tunnetaan aktiivisuudesta ja asiantuntijuudesta, ja järjestön aihepiirissä tapahtuu, saattaa haastattelupyynnöjä uutislähetyksiin tai kutsuja aamu-televisioon tupsahdella aivan pyytämättä.

Useat järjestöt järjestävät myös mediatempauksia huomion etsimiseksi ja tunnettuuden lisäämiseksi.

Esimerkki: Artikkelit Anttilalta

Esimerkiksi Kirkon Ulkomaanapu teki Kuka korjaa sadon? -kampanjassaan mediatyötä hieman käänteisellä logiikalla: pyytämällä ministereiltä artikkeleita kampanjan verkkosivuille.

Ministeri Paavo Väyrysen ja ministeri Sirkka-Liisa Anttilan kirjoitukset Ulkomaanavun antamista aiheista ilmestyivätkin verkkosivulla muiden poliitikkojen, kirkonmiesten ja kansalaisaktivistien artikkeleiden joukossa. Teksteistä näkee, että ministerien avustajat tai virkamiehet ovat artikkeleita valmistellessaan tutustuneet kansalaisjärjestöjen viesteihin ja pyrkineet löytämään yhteisiä tekijöitä ministerin ja järjestön näkemyksistä.

Esimerkiksi ministeri Väyrysen toteaa artikkelissaan, että ”kauppa tai talouskasvu eivät kuitenkaan automaattisesti vähennä köyhyyttä. Kasvavan viennin työllisyysvaikutukset riippuvat paljolti siitä, minkälaiset linkit tuotannolla on paikalliseen talouteen. ... Myös työpaikkojen laadulla on väliä. Ei ole mieltä tuijottaa kasvu- tai vientitilastoja, jos tuotanto tapahtuu epäinhimillisissä olosuhteissa.”

Ministeri Anttila puolestaan kirjoittaa, että ”kehitysyhteistyön tavoitteena tulee olla paikallisen jalostustoiminnan kehittäminen, jotta myös raaka-aineiden jalostuksesta saatava hyöty jäisi maille itselleen eikä valuisi teollistuneille maille, jotka ovat vuosia käärineet itselleen menestystä jalostamalla kehitysmaiden halpoja raaka-aineita.”

Esimerkki: Lehdistötiedote talouskriisistä

Kepan tiedote 30.3.2009

Kehitysmaiden tarpeet eivät näy talouskriisin ratkaisuyrityksissä

Talouskriisi tekee suurinta tuhoa kehitysmaissa. Lontoon G20-taloushuippukokouksessa köyhien maiden kaipaamat uudistukset ovat kuitenkin sivuroolissa. Veroparatiisiin kuriin laittaminen ja taloutta vakauttava valuutanvaihtovero parantaisivat tilannetta, osoittaa Kepan tuore raportti.

Talouskriisi on ajamassa kehitysmaat yhä pahenevaan velkakierteeseen. Köyhien ihmisten arjessa tämä tarkoittaa pahenevaa nälkäongelmaa ja yhä useamman lapsen menehtymistä alle vuoden ikäisenä, ilmenee Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepan ”Talouskriisin globaalit ratkaisut” -ajankohtaiskatsauksesta.

”Rahoitusmarkkinat voidaan saada palvelemaan kaikkia maita, mutta suuret lupaukset läpinäkyvyyden lisäämisestä täytyy lunastaa myös käytännössä”, toteaa kehityspoliittinen sihteeri Matti Ylönen Kepasta.

”Nyt on esimerkiksi aika lopettaa ’globaali tulonsiirto’ köyhiltä rikkaille. Kehitysmaista katoaa veroparatiisien salaisuuslakien taakse jopa tuhat miljardia dollaria vuodessa. Tämä laitton pääomapakko vastaa kymmenkertaisesti yhteenlaskettua kehitysapua”, Ylönen jatkaa.

Suomikin voisi tilkitä pääomapakoa

Veroparatiisit ovat torstaina 2. huhtikuuta pidettävän G20-kokouksen asialistalla, mutta pelkona on Ylösen mukaan keskit-

tyminen vain kaukasiin paratiisisaariin.

”Päätyvätkö esimerkiksi Sveitsi, Luxemburg, Itävalta ja Belgia veroparatiisien mustalle listalle ja asetetaanko listalle joutuville maille riittävän kovat sanktiot? Jos näissä joustetaan, koko aloite uhkaa vesittyä, kuten kävi OECD:n aiemmalle veroparatiisilistalle”, Matti Ylönen toteaa.

Vaikka Suomella ei ole yhtään lautasta Lontoon-kokouksen päivällispöydässä, myös avoimuuden esitaistelijana yleensä esiintyvä Suomi voi auttaa laittoman pääomapaon tilkitsemisessä.

”Suomi voi esimerkiksi rahoittaa tutkimusta laittomista rahavirroista ja tukea aktiivisesti kehitysmaiden vaatimia verotus- ja rahoitusmarkkinauudistuksia YK:n talouskriisikokouksessa kesäkuussa”.

Valuutanvaihtovero toisi vakautta

Rahoitus- ja valuuttamarkkinoille tarvitaan nyt kipeästi vakautta. G20-maiden johtajat eivät tiettävästi edes keskustele keskeisestä vakauttamiskeinosta eli valuutanvaihtoverosta.

”Valuutanvaihtoverosta on olemassa useita uusia malleja, joista osa voidaan toteuttaa jopa paikallisesti. Esimerkiksi Belgia ja Ranska tukevat jo veron käyttöönottoa”, Ylönen toteaa.

Tällä hetkellä erityisesti pienemmät valtiot joutuvat pitämään valtavia valuuttareservejä suojakeinona valuuttakeinottelua vastaan. Vero vapauttaisi kehitysmaissa osan valuuttavaroista kansalaisten hyvinvoinnin parantamiseen ja vakauttaisi maailman rahoitusmarkkinoita.

Lisätietoja

Kehityspoliittinen sihteeri Matti Ylönen, puh. xxx

Tiedottaja Pasi Nokelainen, puh. xxx

Linkki ajankohtaiskatsaukseen

Esimerkki: Mediatempaus biopolttoaineista

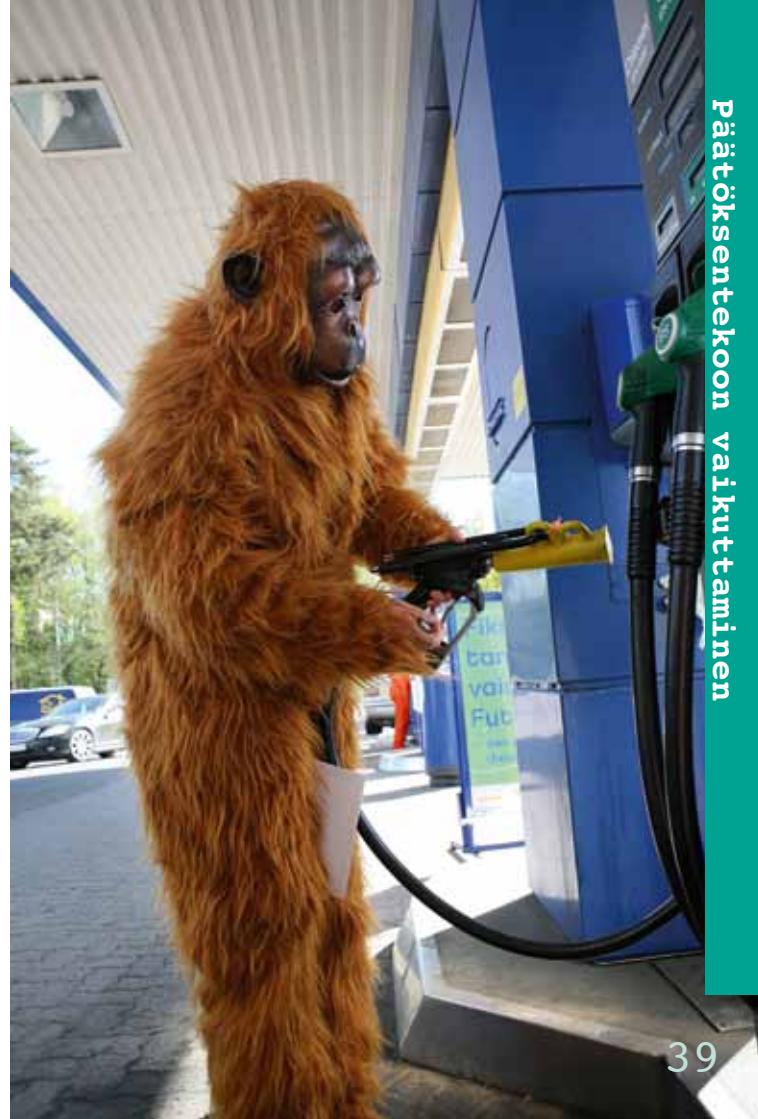
Greenpeacen mielenilmaus palmuöljydieseliä vastaan sai laajaa julkisuutta toukokuussa 2008. Tempaus järjestettiin Helsingissä useilla Neste-asemilla samana aamupäivänä, kun Neste Oil aloitti palmuöljydieselin jakelun.

Aktivistit lukitsivat palmuöljydieselpumput pyöränluokilla ja orankipukuiset mielenosoittajat kiipesivät huoltoaseman katolle banderollien kanssa. Huoltoasemalla asioiville jaettiin tietoa palmuöljyn käytön haitoista.

”Palmuöljyn viljely ja palmuöljydieselin käyttö tuhoaa ilmastoja, hävittää sademetsät ja tappaa orangit sukupuuttoon,” toteaa Greenpeacen palmuöljyvastaava Dan Helenius.

Greenpeace jatkaa palmuöljydieselin vastaista työtä muun muassa autoilijoille suunnatuin lentolehtisin ja siltabanderolein. Orankipukuiset aktivistit ovat keränneet nimiä palmuöljydieselin käyttöä joukkoliikenteessä vastustavaan vetoomukseen busseissa ja toreilla.

Orankipukuiset mielenosoittajat ovat keränneet paljon mediahuomiota biopolttoaineen ongelmille.

Vaikuta eduskuntaan

Kansanedustajat ovat yleensä kiinnostuneita äänestäjien näkemyksistä, joten heihin on helppo saada yhteys. Sähköposti-osoitteet ja puhelinnumerot jokaiselle kansanedustajalle löytyvät eduskunnan verkkosivulta ja kansanedustajat vastaavat henkilökohtaisiin viesteihin lähes aina.

Vaikuttamistyössä kannattaa kuitenkin ottaa kaikin tavoin huomioon, että kansanedustajat joutuvat päivittäin tekemään päätöksiä kuin liukuhihnalta. Tee selkeitä suosituksia, perustele kansantajuisesti ja vältä tarinoita.

Kansanedustajien avustajien roolit vaihtelevat yksilöistä toiseen. Joka tapauksessa heillä on valta valita, mitkä postit he vievät päämiehelleen asti. Monet avustajat myös kirjoittavat päämiehilleen puheita, lehtiartikkeleita sekä kannanottoja ja vaikuttavat aktiivisesti puolueensa linjauksiin.

Henkilökohtainen viesti tai tapaaminen

Henkilökohtainen tapaaminen päättäjän kanssa on lobbaamisen kuningasmuoto: sinulla on mahdollisuus vaihtaa ajatuksia suoraan päättäjän kanssa, oppia lisää hänen näkemyksistään ja vastata saman tien häntä askarruttaviin kysymyksiin. Tapaamiseen kannattaakin valmistautua kunnolla.

Tapaamispyyntö kannattaa esittää sähköpostilla, kertoen lyhyesti mistä haluaisit keskustella, miksi se on ajankohtaista ja mihin kysymyksiin haluaisit tarkemmin ottaa kiinnittää päättäjän huomion.

Tapaamiset ovat usein melko lyhyitä, 15 minuutista puoleen tuntiin. Omat pääviestit ja -suositukset on siis hyvä muotoilla ytimekkääseen muotoon jo ennen tapaamista.

Kahdenkeskisessä tapaamisessa viestiä kannattaa räätälöidä kuulijan mukaan. Omista arvoista ei kannata tinkiä, mutta hyvän maun rajoissa on fiksua näyttää keskustelukumppanille miten hyvin ajettava asia sopii hänen omiin tavoitteisiinsa ja puolueensa imagoon.

Viestin räätälöintiä varten kannattaa tutustua päättäjän puolueen näkemyksiin aiheesta ja mahdollisuuksien mukaan myös päättäjän omiin kannanottoihin, blogi-kirjoituksiin tai kolumneihin, jotka liittyvät aiheeseen. Myös päättäjän kotipaikkakunta ja valiokuntajäsenyydet voivat määrittää hänen painopisteitään ja valta-asemaansa.

Kansanedustajista vaikutusvaltaisimpia ovat eduskuntaryhmien ja valiokuntien puheenjohtajat. Voit pyrkiä tapaamaan kansanedustajia myös pienissä ryhmissä: voit esimerkiksi järjestää jonkun kansanedustajan kanssa aamukahvit eduskunnan kahvioon pienelle edustajaryhmälle. Jos aiheesi on erittäin ajankohtainen, voit kysyä eduskuntaryhmien ryhmäkansioilta, olisiko sinun mahdollista päästä pitämään alustus puolueen valiokuntaryhmälle tai jopa ryhmäkokoukseen, johon osallistuvat kaikki puolueen kansanedustajat.

Lausunto valiokunnalle

Asioiden käsittely eduskunnan valiokunnissa alkaa asiantuntijoiden kirjallisten ja suullisten lausuntojen käsittelyllä. Usein valiokunnat käsittelevät vain asiaa valmistelleen ministeriön

lausuntoa, mutta laajoissa lainsäädäntöhankkeissa lausuntoja pyydetään kymmeniltä sidosryhmiltä. Tunnetuimmat kansalaisjärjestöt saavatkin lausuntopyyntöjä useamman kerran vuodessa.

Voit itsekin pyytää mahdollisuutta lausunnon antamiseen, jos edustat asiantuntijajärjestöä ja tiedät valiokunnan käsittelevän itsellesi tärkeää asiaa lähiviikkojen aikana. Monet kansanedustajat ovat kiireistään huolimatta tyytyväisiä, jos saavat päätöksensä taustalle tietoa useammasta näkökulmasta. Lue lisää esimerkistä Kuultavaksi eduskuntaan sivulla 25.

Käytännössä voit esittää pyynnön puhelimesta valiokunnan sihteeristöön kuuluvalla valiokuntaneuvokselle tai kelle tahansa valiokunnan jäsenelle. Valiokunta päättää itse keiltä asiantuntijoilta se pyytää lausunnon.

Kirjallisen lausunnon antamiseen on melko helppo saada lupa. Kirjallinen lausunto pitää toimittaa valiokunnan sihteeristölle viimeistään pari tuntia ennen valiokunnan kokousta, jotta valiokunnan jäsenet pystyvät halutessaan lukemaan sen ennen kokousta.

Tärkeintä lausunnonssa on selkeys; kansanedustajat pikalukevat päivittäin kymmeniä kannanottoja. Tee kolmesta viiteen pääsuositusta, numeroi ja lihavoï ne lausunnonssasi ja perustelee ne ilman kikkailuja tai tarinointia.

Suurempi vaikutus lausunnonnollasi on, jos pääset myös esittelemään sen valiokunnalle suullisesti, eli pääset kuultavaksi valiokunnan kokoukseen. Suullisessa lausunnonssa kannattaa esittää samat pääsuositukset kuin paperissasi. Suulliseen

alustukseen annetaan yleensä aikaa noin viisi minuuttia, jonka jälkeen kansanedustajat saavat esittää kysymyksiä.

Jos pääset kuultavaksi, muista myös tarkistaa onko valiokunta kutsunut muitakin Kaikki asiantuntijat pyydetään sisään samaan aikaan, alustukset esitetään peräkkäin ja kysymykset kohdistetaan yleensä kaikille. Tehokkainta on, jos kuultavaksi kutsutuilla on joku yhteinenkin viesti.

Valiokuntakäsittely päättyy siihen, että valiokunnan sihteeristö laatii luonnoksen mietinnöstä tai lausunnonsta, valiokunnan jäsenet keskustelevat ja lopulta jäsenet hyväksyvät tekstin, tarvittaessa äänestäen.

VESA LINDQVIST/EDUSKUNTA

Tarkastusvaliokunta ja suurin osa muista valiokunnista kokoontuvat pitkulaisissa kokoushuoneissa. Seinän vierellä on penkki kuultavaksi kutsutuille asiantuntijoille, eli puolet kansanedustajista istuvat selkää heihin päin.

Seminaari

Kansanedustajat eivät juuri ehdi tulla kuuntelemaan seminaareja. Tilanne toki hiukan vaihtelee seminaarin aiheesta riippuen – kehityspolitiikkaa käsitellään eduskunnassa niin vähän, että kansanedustajilla on harvoin akuutti tarve alan tiedolle. Ajankohtaisia Suomen sosiaalipoliittisia tai työelämän kysymyksiä käsitteleville seminaareille on ehkä useammin tarve ja tilaus.

Paras tapa varmistaa yhden tai kahden asiaa käsittelevässä valiokunnassa istuvan kansanedustajan osallistuminen seminaariin on pyytää heitä osallistumaan paneelikeskusteluun tai pitämään avaus- tai kommenttipuheenvuoro. Silloin tilaisuudelle kannattaa etsiä sopiva ajankohta ja paikka yhdessä kyseisen kansanedustajan kanssa.

Mahdollisuudet saada paikalle muitakin kansanedustajia tai edustajien avustajia paranevat, jos seminaari pidetään eduskunnassa. Kansanedustajat voivat varata tilaisuuksia varten eduskunnan lisärakennuksen kansalaisinfon (enintään 50 hengen tilaisuudelle), lisärakennuksen auditorion (120 hengelle) tai päärakennuksen auditorion (111 hengelle). Tarjoilut voit tilata itsekkin eduskunnassa toimivalta catering-yritykseltä.

Toki seminaarikutsu saattaa vaikuttaa vähän niihinkin kansanedustajiin, jotka eivät lopulta pääse paikalle. Pelkkä kutsuhan riittää kertomaan kansanedustajalle, että aiheesta käydään keskustelua ja päättäjien toivotaan kiinnittävän asiaan huomiota. Kutsuun kannattaakin kirjoittaa otsikon lisäksi tiivis johdanto aiheeseen, vaikkapa pari ajatusta herättävää kysymystä ja ehdottomasti lisätietoa antavan henkilön nimi ja yhteystiedot.

Ulkopoliittisen instituutin, Kepan ja YK-liiton vaalipaneelissa helmikuussa 2007 kysyttiin “Kenen puolue on valmis sitoutumaan kehitysmaita haittaavien maatalouden viेतukien poistamiseen?” Kaikki panelistit näyttivät vihreää valoa: Arto Välikangas (ps), Anni Sinnemäki (vihreät), Christina Gestrin (rkp), Katja Syvärinen (vas), Paula Lehtomäki (kesk), Jyrki Katainen (kok), Päivi Räsänen (kd) ja Erkki Tuomioja (sd).

Esimerkki: Seminaarien haasteita

Kansanedustajien osallistuminen seminaareihin on usein kiven takana. Näin oli esimerkiksi syksyllä 2006, kun Keka harkitsi kauppajärjestelmän pirstaloitumista käsittelevän seminaarin järjestämistä.

Keka aloitti valmistelut keskustelemalla asiasta pääkohde-ryhmän eli suuren valiokunnan WTO-jaoston puheenjohtajan ja valiokuntaneuvoksen kanssa. Kepan iloksi valiokunta päättikin itse järjestää kuulemistilaisuuden aiheesta ja pyysi alustukset ulkomaankauppa- ja kehitysministeriltä, MTK:lta, AKAVAlta ja Kecalta.

Valiokunta lähetti kutsut ja Keka julkaisi elektronisen kortin, jolla kuka tahansa pystyi suosittamaan kuulemistilaisuutta WTO-jaoston jäsenelle. Kortteja lähti 320 kappaletta.

Kuulemistilaisuuteen osallistui kuitenkin vain neljä kansanedustajaa, kaksi heistä vartin verran ja koko kuulemistilaisuuden ajan vain puheenjohtajana toiminut Jouko Skinnari.

Edes näkyvän roolin antaminen ei aina tuo kansanedustajia paikalle. Esimerkiksi eduskunnan Attac-ryhmän seminaarissa ”Yritysten yhteiskuntavastuun politiikka” oli marraskuussa 2008 ohjelmassa tutkijoiden, virkamiehen ja kansalaisjärjestön alustukset aiheesta sekä paneelikeskustelu puolueiden edustajien välillä.

Alustukset olivat erittäin antoisia ja herättivät vilkkaan keskustelun. Valitettavasti paneelikeskustelu kuitenkin peruuntui, koska vain Outi Alanko-Kahiluoto (vihr), Erkki Tuomioja (sd) ja Pentti Tiusanen (vas) olivat päässeet paikalle.

Julkaisu

Kysymyksestä, jonka poliittiseen käsittelyyn haluaa vaikuttaa, kannattaa tuottaa taustamateriaalia. Kirjoittaminen tai tekstin kommentointi laittaa perehtymään asiaan ja sopimaan pääsuosituksista yhdessä kaikkien vaikuttamistyöhön osallistuvien ihmisten kesken. Hyvin kirjoitetut taustamateriaalit myös vahvistavat työsi uskottavuutta.

Pitkän julkaisun tarvetta kannattaa kuitenkin harkita kunolla. Maailma on raportteja pullollaan, ja tiivis lennäkki on joskus tehokkaampi tapa herättää haluamasi kysymykset kiireisten poliitikkojen mielessä. Toisissa tilanteissa kannattaa tehdä suomenkielinen tiivistelmä ulkomaisesta julkaisusta.

Materiaaleja kannattaa promotoida esimerkiksi postittamalla ne relevanteille kansanedustajille ja pyytämällä saatekirjeessa kahdenkeskisiä tapaamisia pääsuositusten esittelemiseksi.

Jos haluat jakaa materiaalia suurelle joukolle kansanedustajia, voit toimittaa pinon lennäkkejä tai julkaisuja ja listan vastaanottajista eduskunnan jakelukeskukseen – sisäänkäynti löytyy eduskunnan kirjaston sisäänkäynnin takaa.

Tärkeintä vaikuttamistyötä varten tuotetuissa julkaisuissa on, että suositukset ovat pääkohde-ryhmälle relevantteja. Esimerkiksi kansanedustajille kannattaa suositella muutosta lakiin, hallituksen ohjelmaan tai kansainväliseen sopimukseen, joka on saapumassa eduskunnan käsittelyyn. Kun edustajille käy selväksi, mihin päätöksiin suosituksesi liittyvät, vaikutusmahdollisuutesi paranevat.

Yleisempiä perusteluita ja taustatietoa kannattaa yleensä antaa uskottavuuden lisäämiseksi. Taustatieto saattaa myös vaikuttaa kansanedustajien myöhempiin päätöksiin.

Poikkipuolueryhmä

Jos eduskunnassa toimii poikkipuolueryhmä, joka käsittelee sinua kiinnostavia aiheita, voi yhteistyö ryhmän kanssa olla erinomainen tapa välittää tietoa aihepiiristä kiinnostuneille kansanedustajille. Voit esimerkiksi ehdottaa ryhmän puheenjohtajalle, että sinut kutsuttaisiin pitämään alustusta ja osallistumaan keskusteluun ryhmän kokouksessa.

Kaikkein kunnianhimoisin tavoite on houkutella kansanedustajat perustamaan uusi ryhmä.

Esimerkki: Väestö ja kehitys -ryhmä

Eduskunnan väestö- ja kehitysryhmä perustettiin Väestöliiton aloitteesta lokakuussa 1995. Ryhmä on avoin kaikkien puolueiden kansanedustajille ja europarlamentaarikoille ja jäseniä on nykyään 19.

Ryhmä seuraa väestöön sekä seksuaali- ja lisääntymiserveyteen liittyvää kehityspolitiikkaa. Toiminnan perustana ovat vuonna 1994 Kairossa järjestetyn YK:n väestö- ja kehityskonferenssin suositukset, joissa erityisesti painotettiin ihmisten oikeutta päättää omasta lapsiluvustaan, naisten aseman parantamista, sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumista ja hyvän seksuaaliterveyden merkitystä köyhyyden vähentämisessä.

Ryhmällä on paljon vaikutusvaltaa, vaikei se teekään virallisia päätöksiä. Jäsenet pitävät yllä keskustelua väestöalan kehityskysymyksistä niin eduskunnan sisällä kuin Suomen hallituksen, virkamiesten, eurooppalaispäättäjien ja kehitysjärjestöjen kanssa.

”Ryhmän toiminta on yli 10 vuotta kestäneen olemassaolonsa aikana kasvanut ja tehostunut paljon ja sen tunnettuus on lisääntynyt”, toteaa ryhmän sihteerinä ja neuvonantajana alusta saakka toiminut Väestöliiton kehityspolitiikan koordinaattori Hilikka Vuoremaa.

Väestö ja kehitys -ryhmä tekee kirjallisia ja suullisia eduskuntakysymyksiä, antaa kannanottoja ja järjestää seminaareja ja opintomatkoja. Ryhmä toimii myös aktiivisesti muiden vastaavien ryhmien kanssa, joita on jo 25 parlamentissa Euroopassa. Brysselissä on vuodesta 2000 lähtien toiminut myös niiden yhteistyötä edistävä Euroopan parlamentaarikkojen väestö ja kehitys -foorumi (EPF).

”Ryhmä on Väestöliitolle keskeinen poliittisen vaikuttamistyön kanava, ja meistä sen toiminnan tukeminen on ehdottomasti siihen panostetun työn ja ajan arvoista”, Vuoremaa kertoo.

Mediatyö

Mediajulkisuus lisää usein kansanedustajien kiinnostusta aihetta kohtaan.

Yksi varteenotettava kanava kansanedustajiin vaikuttamisessa ovat alueelliset sanomalehdet: kansanedustajat ovat varsin kiinnostuneita oman vaalipiirinsä äänestäjien näkemyksistä.

Mielipidekirjoituksen tai uutisen saaminen läpi maakunta-, alue- tai paikallislehteen saattaa myös olla helpompaa kuin valtamedioihin. Alue- tai paikallislehtiin tosin kannattaa tarjota vain kirjoituksia tai tiedotteita, joilla on yhteys lehden jakelualueeseen. Esimerkiksi alueella järjestettävät tapahtumat voivat helpostikin saada huomiota.

Elämykset voivat muuttaa päättäjän mielipiteitä ja toimintaa paljon kestävämmän kuin pelkkä keskustelu. Kuvassa väestö ja kehitys -ryhmän puheenjohtaja kansanedustaja Minna Sirnó Mexico Cityssä.

Elektronisten medioiden ja välineiden hyödyntäminen avaa paljon mahdollisuuksia välittää näkemyksiä kansanedustajille ja rohkaista muitakin ihmisiä toimintaan. Vaikuttamistyössä voidaan hyödyntää esimerkiksi elektronisia postikortteja, sähköpostiviestejä, nettivetoomuksia, facebook-ryhmiä, videoita ja animaatioita.

Isoissa kampanjoissa elektronisia välineitä kannattaa yleensä käyttää muiden välineiden rinnalla, jotta samat viestit menisivät päättäjille usealla tavalla.

Elektronisten välineiden hyödyntäminen avaa mahdollisuuksia kasvattaa kampanjaan osallistuvien ihmisten joukkoa, saavuttaa uudenlaisia ihmisryhmiä, laajentaa kampanjaa maantieteellisesti (esimerkiksi useisiin vaalipiireihin), reagoida tapahtumiin nopeasti ja kehittää uusia, herättäviä viestintätapoja.

Jos elektroniset välineet nostetaan kampanjassa keskeiseksi, on tärkeää, että osallistujille tarjotaan säännöllisiä ja ajankohtaisia toimintaideoita, kampanjan ”tarina” vetoaa ihmisiin ja verkkomateriaalit ovat selkeitä ja hyvännäköisiä.

E-kampanjoinnin saloista voit lukea lisää esimerkiksi Fair-say -organisaation verkkosivuilta.

Esimerkki: Animaatio luonnon puolesta

Greenpeace herättelee ihmisten ja poliitikkojen huomiota laittomien puuhakkuiden ongelmiin monin tavoin. Yksi keinoista on räväkkä sarjakuva-animaatio osoitteessa www.greenpeaceweb.org/illegallogging/

Animaation mustavalkoinen piirrosmaailma ja leikkisät äänet viihdyttävät, mutta viesti havahduttaa: ”Ikivanhojen metsien laittomat hakkuut johtavat alkuperäiskansojen pakosiirtoihin, korruptioon ja orjuuteen”.

Animaatiosivulla rohkaistaan ihmisiä lähettämään sähköposti Euroopan unionin kehityskomissaari Louis Michelille. Viestissä Euroopan unionilta vaaditaan lakia laittomien hakuiden lopettamiseksi.

Ihmiset voivat myös lähettää linkin sivulle ystävilleen ja perheelleen. Verkkotempauksen rinnalla on Greenpeacen hakkuukampanjassa myös järjestetty mediatempauksia kaduilla ja käyty keskusteluja suoraan lukuisten maiden päättäjien kanssa.

Make sure area is clear of all indigenous communities

Greenpeacen animaatio-ohjeet puupöydän tuottamiseksi trooppisesta puusta: ”Askel yksi - varmista, että alue on tyhjennetty alkuperäiskansoista.”

Esimerkki: E-haaste väkivaltaa vastaan

Amnesty aloitti vuoden 2008 kuntavaalien alla kampanjan, jonka tavoitteena on sitouttaa kuntia ehkäisemään naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Kampanja soveltuisi yhtä hyvin myös eduskunta- tai eurovaaleihin.

Amnesty rohkaisi ihmisiä lähettämään kuntavaaliedokkaille sähköpostia Amnesty verkkosivujen kautta. Viestissä ehdokasta haastettiin sitoutumaan verkkosivuilla esiteltyihin suosituksiin ja lisäämään nimensä järjestön verkkosivuille koottavaan listaan.

Sitoumus saatiin yli 1000 ehdokkaalta, joista yli 400 valittiin valtuustoihin tai varalle. Näiden luottamushenkilöiden kanssa Amnesty voi jatkossakin tehdä yhteistyötä väkivaltaa vastaan.

Haasteen lähettäminen oli yksinkertaista. Jos ehdokkaan osoite oli tiedossa, se ei vienyt juurikaan enempää aikaa kuin veisi esimerkiksi nettivetoomuksen allekirjoittaminen.

Verkkotoiminnan lisäksi kampanjassa järjestettiin vaalipaneeleita ja tehtiin eduskuntapuolueiden johdolle kysely, jolla kartoitettiin puolueen linjaa naisiin kohdistuvan väkivallan kysymyksissä ja sitä, nouseeko teema esille puolueen kunta-vaaliohjelmassa.

Tommi Korpela kehottaa ihmisiä haastamaan kuntavaaliedokkaat työhön naisiin kohdistuvan väkivallan poistamiseksi. Amnesty käytti kuvaa lehdessään ja verkkosivuillaan.

Vaikuta puolueisiin

Puolueisiin voi pyrkiä vaikuttamaan myös ulkopuolelta, ilman jäsenyyttä. Käytännössä voit ottaa suoria yhteyksiä puolue toimistoihin, eduskuntaryhmien kanslioihin tai puolueiden ohjelmatyöryhmiin ja pyrkiä vaikuttamaan samoihin prosesseihin, joita on käsitelty kappaleessa viisi: puoluejohdon ulostuloihin, ohjelmiin, kannanottoihin ja puoluekokoaloitteisiin.

Tärkeimpiä linjauksia, joiden laatijoille monet kansalaisjärjestötkin lähettävät taustatietoa, ovat vaaliohjelmat. Niiden keskeisillä lupauksilla on vaikutusta vaalien jälkeisiin päätöksiin.

Puolueisiin kohdistuva vaikuttamistyö voi rauhoittaa työtahtia, koska puolueiden linjaukset pohjustavat sekä hallituksen että eduskunnan päätöksiä. Se voi myös antaa pitkän aikavälin tuloksia, koska puolueiden työntekijät ja linjaukset muuttuvat muuhun poliittiseen rumbaan nähden verkkaisesti.

Puoluelehtiin kirjoittaminen

Puolueisiin voi vaikuttaa myös kirjoittamalla puoluelehtiin. Vaikka puoluelehtien lukijakannat ovat pieniä, voi räätälöity kirjoitus puoluelehdessä olla tehokkaampi tapa herättää keskustelua kuin mielipidekirjoitus Helsingin Sanomissa.

Levikiltään suurimmat puoluelehdet ovat Vasemmistoliiton Kansan Uutiset ja Kokoomuksen Nykypäivä.

Puolueet panostavat paljon myös verkkolehtiensä kehittämiseen. Suurten puolueiden investoinnit nettijulkaisuihin kasvoivat räjähdysmäisesti vuonna 2008, kun lehdistötukijär-

jestelmää muutettiin. Lehdistötuet sisältyvät nyt yleiseen puoluetukeen, ja puolueet voivat päättää, millä summalla lehtiään tukevat.

Puoluelehdissä ei kuitenkaan ole paljoa tilaa toimitusten ja puolueiden ulkopuolelta tuleville artikkeleille, joten tutustu lehteen ja ota yhteyttä toimitukseen ennen kuin ryhdyt kirjoittamaan.

Suomalaispuolueiden pää-äänenkannattajat ja verkkolehdet

Itsenäisyyspuolue: Vapaa Suomi

Keskusta: Suomenmaa, Apila

Kokoomus: Nykypäivä, Verkkouutiset

Kristillisdemokraatit: KD

Kommunistinen Puolue: Tiedonantaja

Kommunistinen Työväenpuolue: Työkansan Sanomat

Perussuomalaiset: Perussuomalainen

Rkp: Medborgarbladet

Sosialidemokraatit: Uutispäivä Demari, 24d

Työväenpuolue: Kansan ääni

Vasemmistoliitto: Kansan Uutiset , Verstas

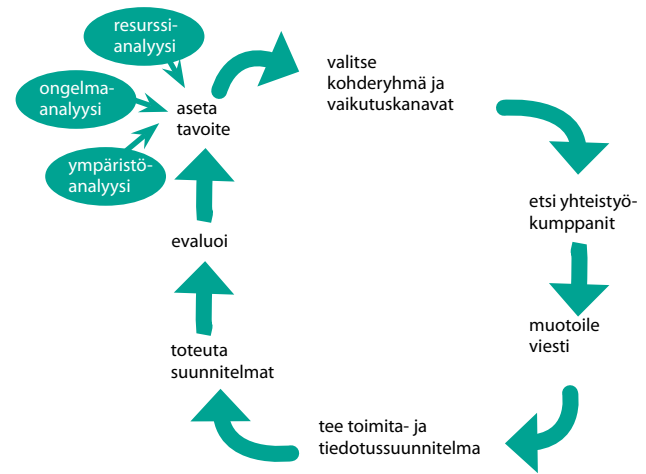
Vihreät: Vihreä lanka

7. Vaikuttamistyön suunnittelu

Yleisimpiä kompastuskiviä vaikuttamistyössä on, että hypätään suoraa päätä toimintaan. Yhden kirjeen lähettäminen eduskuntaan kannattaa toki hoitaa vähemmällä suunnittelulla kuin useamman vuoden vaikuttamisprojekti, mutta pieni tovi kannattaa suunnittelulle aina uhrata.

Käytännössä suunnittelu tarkoittaa muutaman harkitun valinnan tekemistä: Mihin tavoitteeseen pyritään? Kehen vaikuttamistoimet kohdistetaan? Toimitaanko yhdessä jonkun muun kanssa? Millaisilla argumenteilla kohderyhmän mielenkiinto herätetään? Mitä konkreettisesti tehdään?

Tässä luvussa tehdään pikakatsaus vaikuttamistyön suunnitteluun. Yhtä oikeaa tapaa tai työkalupakkia ei suunnitteluun ole, mutta prosessia voidaan hahmottaa vaikkapa kuvassa kuusi esitetyllä tavalla.

Kuva 6. Vaikuttamistyön suunnittelu alkaa tavoitteen asettamisella ja päättyy evaluointiin – joka yleensä ruokkii seuraavaa kampanjaa.

Aseta selkeä tavoite

Vaikuttamistyön perimmäinen päämäärä on usein hyvin yleinen. Esimerkiksi kehityspoliittisessa vaikuttamistyössä päämäärä on yleensä köyhyyden ja syrjäytyneisyyden vähentäminen. Vaikuttamistyölle kannattaa kuitenkin asettaa tarkempia tavoitteita, joiden saavuttaminen oman työn kautta on mahdollista.

Tavoite voi liittyä instituutioon tai yksilöihin: voit pyrkiä muuttamaan instituution linjauksia tai niiden toimeenpanoa, tai yksilöiden tietoa, taitoja, asenteita tai käytöstä.

Tavoitteiden olisi hyvä olla niin tarkkoja, että pystyt toimintasi jälkeen sanomaan, saavutettiinko tavoitteet vai ei.

Jos vaikuttamistyötä aiotaan tehdä pitkällä tähtäimellä, on pitkän aikavälin tavoitteiden lisäksi hyvä asettaa keskipitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteet. Esimerkiksi kehitysavun nostamista tukeva vaikuttamistyön tavoite voi olla, että ”Suomi nostaa kehitysavun 0,7 prosenttiin vuoteen 2015 mennessä”. Lyhyellä aikavälillä voidaan kuitenkin tavoitella esimerkiksi sitä, että ”eduskunta lisää ensi vuoden kehitysapubudjettiin 26 miljoonaa euroa, jotta apu nousee tasaisesti kohti 0,7 prosenttia vuonna 2015”.

Tavoitteen asettamisen tukena voi käyttää ongelma-, ympäristö- ja resurssianalyyssejä.

Vaikuttamistyön tavoitteiden tulisi olla

Specific (yksityiskohtaisia)

Measurable (mitattavissa)

Attainable (saavutettavissa)

Relevant (päämäärän kannalta olennaisia)

Time-bound (aikataulutettuja)

Ongelma-analyysi

Ongelman analysointi vaatii usein kolme vaihetta:

1. Määritellään ongelma, joka on päämäärän toteutumisen tiellä. Esimerkiksi koulutuspalvelujen heikkous on haavoittuvimpien ihmisten voimaantumisen tiellä.
2. Analysoidaan ongelmaa ja tunnistetaan ratkaisuja siihen. Esimerkiksi koulutuspalvelujen heikkous johtuu kehitysmaiden valtioiden varainpuutteesta, jota lievittäisi esimerkiksi maiden tullitason nosto, yritysten veronkierron hillintä, velkojen mitätöinti ja kehitysavun nosto.
3. Valitaan, minkä ratkaisujen toteutumiseen halutaan keskittyä ja analysoidaan sitä. Esimerkiksi kehitysmaiden tullitasoihin Suomi vaikuttaa osallistuessaan kauppaneuvotteluihin. Reilumpaa kauppapolitiikkaa voisi edistää esimerkiksi se, jos ulkoministeriö määrittäisi Suomen kannat avoimemmin kirjaten näkyviin kehitysmaiden ja Suomen intressiritiiridat, ja kannoista keskusteltaisiin myös eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa.

Ongelmakeskeisyydestä täytyy siis päästä ratkaisuhakuisuuteen!

Ympäristöanalyysi

Vaikuttamistyön tavoitteiden tulee olla toimintaympäristösään realistisia. Samojen tavoitteiden saavuttaminen olisi hyvin erilainen tehtävä esimerkiksi Suomessa ja Mosambikissa. Myös nousukauden Suomessa ja lama-ajan Suomessa voivat tavoitteet asettua erilaiseen valoon.

Ympäristöanalyysissä on siis tarkoitus tunnistaa oman vaikutusvallan ulkopuolella olevia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa vaikuttamistyölle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Toimintaympäristöä voi analysoida esimerkiksi PEST-analyysin avulla.

Yksi ympäristöanalyysin haasteista on relevantin tiedon löytäminen selkäydinreaktioiden ja ”musta tuntuu” -vastusten tarkistamiseksi. Esimerkiksi netistä löytyy lukuisien mielipidekyselyjen tuloksia ja tilastotietoja. Parhaita tietolähteitä on Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto osoitteessa www.fsd.uta.fi/.

Rahalla tietenkin saa tietoa vaikkapa laajojen kansainvälisen asennetutkimustenkin tuloksista, kuten esimerkiksi RISC Monitor -tutkimuksista.

Political / poliittiset	Economic / taloudelliset	Social /sosiaaliset	Technological / teknologiset
Vaalit käydään sisäpoliittisin viestein, eikä kehityspolitiikka saa vaalien alla tai hallitusohjelmassa juurikaan huomiota	Suomen talouden odotetaan kasvavan nopeasti, joten kehitysavun nosto 0,7 prosenttiin kansantaloudesta on kallista.	Vapaaehtoisuuden muodot ovat muuttuneet – ihmisten innostaminen vaatii monipuolisia mahdollisuuksia myös lyhytaikaiseen osallistumiseen	Kampanjoita odotetaan innovatiivisuutta ja esimerkiksi netti-vaikuttaminen on yleistynyt
Globaali keskinäisriippuvuus ja suomalaispuolueiden tietoisuus siitä ovat kasvaneet	Vapaakauppa hyödyttää Suomea, joten sen nurjan puolen esiin nosto on haastavaa	Suomalaiset tukevat kehitysavun nostamista	Poliitikot arvostavat henkilökohtaisia lähestymistä
Lähes kaikki eduskuntapuolueet kannattavat periaatteessa kehitysavun nostamista		Vähävaraisimpien suomalaisten köyhyys on viime aikoina noussut ot-sikoihin	
Harva ehdokas tuntee muita kehityspoliittisia viestejä kuin avun määrää ja kohdentamista koskevia		Jäsenjärjestöt odottavat Kepalta kunnianhimoista vaalikampanjaa, johon hekin voivat osallistua	

Kuva 8. Ote PEST-analyysistä Kepan eduskuntavaalikampanjan valmistelusta vuonna 2006. Poliittisten, taloudellisten, sosiaalisten ja teknologiaan liittyvien tekijöiden lisäksi samoin voi arvioida myös ympäristö-, laki- ja eettisiä tekijöitä.

Resurssianalyysi

Oman järjestösi resursseja voit analysoida esimerkiksi SWOT-analyysin avulla, jossa tarkastellaan järjestön sisäisiä vahvuuksia ja heikkouksia sekä järjestöltä sopeutumista vaativia ulkoisia mahdollisuuksia ja uhkia.

SWOT-analyysi voi vaikuttaa tavoitteiden valintaan, koska tulos saattaa olla hyvinkin erilainen teemasta ja tavoittees- ta toiseen.

Strengths / Vahvuudet Esimerkiksi <ul style="list-style-type: none">• asiantuntemus teemassa• suhteet alan muihin toimijoihin• innovatiivisuus toimintatapojen kehittämisessä	Weaknesses / Heikkoudet Esimerkiksi <ul style="list-style-type: none">• rahoituksen ja henkilöresurssien määrä• järjestön tunnettuus, imago ja asema• suhteet hallintoon ja poliitisiin tahoihin
Opportunities / Mahdollisuudet Esimerkiksi <ul style="list-style-type: none">• muutokset toimintaympäristössä, kuten kasvanut kiinnostus johonkin tematiikkaan• yhteistyökumppanit• toimijoiden vähäisyys teemassa	Threats / Uhat Esimerkiksi <ul style="list-style-type: none">• uudet säännöt ja käytännöt• kiinnostuksen puute teemaan potentiaalisten kohderyhmien joukossa

Kuva 7. SWOT-ruudukossa voi analysoida järjestön resursseja monipuolisesti.

Valitse kohderyhmä ja vaikutuskanavat

Kohde tulee valittua luonnollisesti, jos suunnittelee yhden kirjeen lähettämistä. Valinta on kuitenkin yhtä tärkeä, vaikka suunnittelisi useamman vuoden kampanjaa. Kenenkään resurssit kun eivät riitä kaikkien instituutioiden ja ihmisten ymmärryksen ja toiminnan muuttamiseen.

Suomessa kohderyhmäksi voidaan valita esimerkiksi hallitus, eduskunta, puolueet, kansalaisjärjestö, virkamiehet tai suuri yleisö. Joskus kohderyhmä on hyvä rajata tarkasti yhteen ministeriin, eduskunnan valiokuntaan tai puolueeseen.

Kohderyhmää valittaessa kannattaa esimerkiksi harkita vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Kuka pystyy vaikuttamaan asiaan?
- Kuka haluaa vaikuttaa asiaan?
- Kuka haluaa kuunnella minua?
- Mihin järjestölläni on resursseja?
- Mikä on järjestöni ja mahdollisten yhteistyökumppaneideni asema yhteiskunnassa?
- Mihin kohderyhmään muut alan toimijat keskittyvät?

Useampiakin kohderyhmiä voi valita, mutta harkiten. Esimerkiksi virkamiehiin ja kansanedustajiin ei kannata yrittää vaikuttaa samoin viestein tai materiaalein – eduskunnan kiireisille kaikkien-alojen-ekspertereille suunniteltu materiaali vaikuttaa yksityiskohtia työkseen seuraavan virkamiehen silmissä mustavalkoiselta ja asiantuntemattomalta.

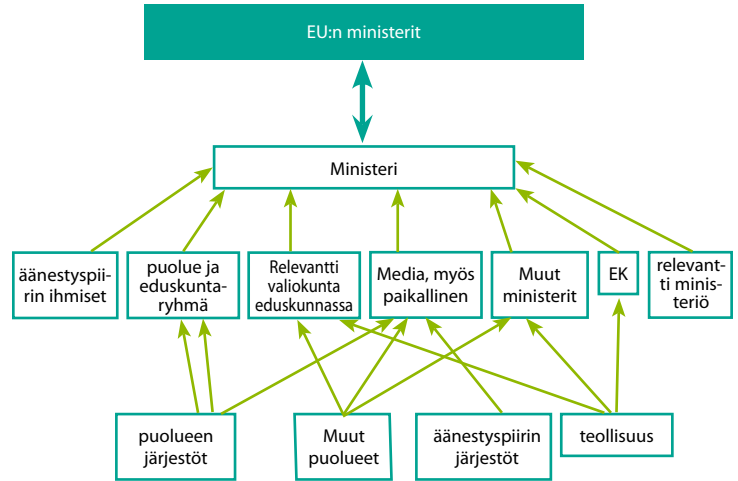
Kapean rajauksen puolesta puhuu myös vertaus tiiliseen: voidaan ajatella, että tavoitteidesi toteutumista estävät näkemykset, asenteet ja toiminta ovat kuin tiiliseinä. Vaikuttamistoiminnalla hakkaat tiiliseinäsi puhkaistaksesi siihen edes pienen reiän. Jos hakkaat ympäriinsä ja vaihdat paikkaa muutaman iskun välein, ei seinä murru. Mutta jos keskität iskusi yhteen tiileen, ennen pitkää se murentuu ja uusien tiilien vetäminen alas reiän ympäriltä käy paljon helpommaksi.

Kohderyhmän valinnassa kannattaa ottaa huomioon muidenkin toiminta. Saattaa esimerkiksi olla, että useat järjestöt jo työskentelevät lisätäkseen ihmisten ymmärrystä sinua kiinnostavassa kysymyksessä, mutta suoraan eduskunnalle tai hallitukselle ei viestejä vie kukaan.

Esimerkiksi Kepa on valinnut kehityspoliittisen vaikuttamistyönsä kohderyhmäksi eduskunnan. Pontta valinnalle on antanut esimerkiksi analyysi, että Suomen kehityspoliitikassa vallitsee poliittinen tyhjiö – virkamiehet päättävät ja joutuvat päättämään liian merkittävistä asioista, koska eduskunta ei ota sille kuuluvaa roolia eikä keskustele tai linjaa kehityspoliittikkaa aktiivisesti.

Varsinaisen kohteen lisäksi voidaan valita vaikuttamiskanavia esimerkiksi vaikutuspuun avulla. Kuvassa 9 on esimerkiksi vaikutuspuusta.

Vaikuttamiskanavien tunnistaminen on erityisen hyödyllistä silloin, kun kohderyhmä on hyvin pieni. Tavoitteena on, että kohde saa samansuuntaista viestiä usealta arvostamaltaan taholta, eikä moni hänen arvostamansa taho nouse vastustamaan asiaa.

Kuva 9. Vaikutuspuu auttaa analysoimaan vaikutuskanavia

Etsi yhteistyökumppanit

Useamman toimijan yhteistyöstä on usein hyötyä vaikuttamistyössä.

Yhteistyökumppaneita voi etsiä resurssisivistä, mutta siinä on riskinsä, sillä tavoitteiden ja kohderyhmän muokkaaminen, viestien kirkastaminen ja käytännön työn koordinoiminen on erilaisten järjestöjen kesken usein varsin työlästä. Nyrkkisääntönä voisi pitää, ettei lähde tekemään uuden tahon kanssa mitään, mihin työaika ei ilman kumppania riittäisi.

Mainio peruste lähteä yhteistyöhön on uskottavuuden ja huomioarvon kasvattaminen. Useamman järjestön kannanotot voivat olla huomattavasti yksittäisiä mielenilmauksia merkittävämpiä.

Yllättävät liittoumat erilaisia intressejä ajavien järjestöjen välillä voivat olla avaintekijä päätöksentekijöiden ja mediahuomion herättämisessä.

Jos suunnittelet suurempaa vaikuttamisprojektia, kannattaa liittolaisten ja vastapuolten tunnistaminen tehdä systemaattisesti. Tavanomainen työkalu on sidosryhmäanalyysi, jota voit yksinkertaisimmillaan tehdä listaamalla toimijoita kolmeen ulkonevaan kehään. Ytimeen tahot, joiden kanssa työ voitaisiin tehdä; keskikehälle tahot, joiden tuki on hankkeen onnistumiseksi välttämätöntä; ulkokehälle tahot, jotka voivat vaikuttaa tavoitteen saavuttamiseen ja joita on syytä informoida työstä.

Muotoile viestisi

Viestit kannattaa muotoilla selkeästi ja täsmällisesti – valitun kohderyhmän standardien mukaan. Poliittisiin tahoihin vaikuttamisessa on tärkeää valita riittävän kansantajuiset viestit. Muista, ettei jatkuvasti kiireisten, informaatioähyisten poliitikkojen huomio kiinnity mihinkään asiaan moneksi minuutiksi.

Viestejä valitessa pitää harkita pyritäänkö niillä ensisijaisesti tukemaan asian puolesta puhuvia päättäjiä vai lievittämään kriitikkojen vastustusta: asiaan myönteisesti suhtautuvat ja sitä vastustavat ihmiset voivat olla kiinnostuneita hyvin erilaisista kysymyksistä, argumenteista ja käsitteistä.

Esimerkiksi kehitysapua puolustavat päättäjät ovat usein kiinnostuneita keskustelemaan yritystoiminnan tukemisesta, ihmisoikeuksien vahvistamisesta ja yksittäisten apuinstrumenttien heikkouksista ja vahvuuksista. Kehitysavun nostamiseen kriittisemmin suhtautuvat päättäjät haluavat useammin keskustella korruption merkityksestä ja köyhien ihmisten osallistumisesta kehityssponseluihin.

Voit kartoittaa tavoitetta ajavia ja vastustavia voimia ja argumentteja voimakenttäanalyysin avulla. Lue lisää esimerkiksi osoitteesta www.mindtools.com/pages/article/newTED_06.htm.

Vinkkejä viestien viilaukseen:

- varmista, että viesti on kohderyhmällesi relevantti, eli että he pystyvät toteuttamaan suosituksesi
- käytä ilmauksia, jotka vetoavat kohderyhmäsi
- vältä akateemista sanastoa ja sivistyssanoja

Viestien viimeistelyä varten kannattaa tutustua kohderyhmän näkemyksiin mahdollisimman hyvin, esimerkiksi lukemalla heidän kirjoittamiaan artikkeleita tai puheita.

Pääviestien lisäksi voit harkita myös millaisin argumentein, millaisella ”tarinalla” perustelet viestejasi. Tarjoatko vision paremmasta huomisesta – jos suosituksesi toteutetaan. Oletko paljastamassa konfliktia tai kaksinaamaisuutta? Onko iso jyräämässä pienen?

Jos suunnittelet pidempää vaikuttamisprojektia, kirjoita työn päämäärä, tavoite, kohderyhmä(t), yhteistyökumppanit ja viestit tässä vaiheessa suunnitteluprosessia yhdeksi tekstiksi. Se auttaa varmistamaan, että valinnat ovat keskenään johdonmukaisia, ja helpottaa vaikuttamistyöstä tiedottamista muille tahoille.

Tee toiminta- & tiedotussuunnitelma

Kun tavoite, kohde, liittoumat, strategia ja viestit ovat selkeät, on aika luoda toiminta- ja tiedotussuunnitelma. Erilaisia käytännön toimia hallitukseen, eduskuntaan ja puolueisiin vaikuttamiseksi onkin jo käsitelty yllä.

Toimintasuunnitelman sudenkuopat Kalkkiviivoilla herääminen

Heräämme vaikuttamaan vasta kun kysymystä myllytetään jo sanomalehdissä, ja päätöksiä on valmisteltu ja muokkailtu ministeriöissä ja keskeisten ministerien kabineteissa jo kuukausia.

Puuskittainen yhteydenpito

Otamme yhteyttä päätöksentekijöihin vain, kun huomaamme ongelman. Jatkuvaan yhteydenpitoon tai positiiviseen palautteeseen ei riitä resursseja, koska olemme jättäneet kohderyhmän valitsematta tai liian laajaksi.

Ennalta-arvattavuus

Teemme useimmin yhteistyötä vanhojen tuttujen kumppaneiden kanssa, vaikka epätavalliset liittoumat herättäisivät paljon helpommin median ja poliitikkojen huomion.

Työtavoissakin pitäydymme usein totutuissa: esimerkiksi kouluruuan parantamista perustelemme mielipideartikkeleilla ja kokouksissa sen sijaan, että tarjoaisimme poliitikoille koulu-ruokaa tai puhelinsoiton suoraan lähikoulun ruokasaliin.

Huomionkipeys

Haluamme tavata ministereitä ja johtajia kasvotusten. Tuntuu vähäpätöisemmältä kerätä argumentit kirjeeseen, vaikka siihen vastaisi asian valmistelua koordinoiva ja sisältökysymyksissä hyvinkin vaikutusvaltainen virkamies.

Agressiivisuus

Keräämme vastustajia penäämällä keskustelukumppaneitamme suoria vastauksia sen sijaan, että etsisimme yhteisiä nimitäjiä. Poliitikoille esitämme mieluummin kovia vaatimuksia kuin käytännöllisiä vinkkejä, joiden avulla he pystyisivät pitämään lupauksensa.

Lähde: Westanders pr-handbok 2008
www.westander.se/prhandboken.html

Muista evaluointi

Vaikuttamistyön arviointi on melko haastavaa. Poliittisia muutoksia vauhdittavat ja hidastavat yhtä aikaa monet tekijät, eikä yhden toimijan vaikuttamistyön osuutta pysty varmuudella määrittämään. Lobbauksen vaikuttavuuden arvioinnista on joskus todettu, että se on ”kuin seisoi lakituvassa: sitä rakentaa mahdollisimman loogisen keissin tavoitteenaan, että toiset uskoisivat siihen”.

Työn mielekkyydenkin kannalta olisi kuitenkin tärkeää, että työn tuloksia ja vaikutuksia pystyisi tunnistamaan. Pitäisi tietää miltä voitto näyttää!

Vaikuttamistyölle kannattaa pyrkiä asettamaan indikaattoreita tuotosten, tulosten ja vaikutusten tasoilla, aivan kuten muullekin työlle. Laadulliset indikaattorit ovat usein tärkeitä: esimerkiksi tiivis yhteistyö kahden kansanedustajan kanssa voi olla paljon tuloksellisempaa kuin satunnainen kanssakäyminen kahdenkymmenen edustajan kanssa.

Arviointimenetelmiä on monia:

- Sidosryhmäanalyysi: eri osapuolten kuten vaikuttamistyön tekijöiden, yhteistyökumppanien kohteiden, alan muiden asiantuntijoiden ja suuren yleisön näkemysten kartoittaminen haastatteluiden tai kyselyiden avulla
- Mediaseuranta
- Anekdootit: jos merkitset muistiin kaikki merkit ja sidosryhmien kommentit vaikuttamistyösi tuloksista, voi todistusaineisto olla lopulta hyvinkin vaikuttava

Esimerkkejä arviointikysymyksistä

1. Vaikuttamistyön kohteista (kuten kansanedustajista)

Onko aihetta koskevassa puhettavassa tapahtunut muutoksia (vertaile kohteiden antamia lausuntoja ym. puheenvuoroja)?

Käyttävätkö kohteet materiaaliesi kieltä tai vastaavatko siihen puhuessaan teemasta?

Onko havaittavissa merkkejä näkemysten muuttumisesta tavoitteidesi suuntaiseksi?

Miten kohteet kommentoivat viestejä ja järjestöäsi?

2. Omat suhteet kohteisiin ja muihin sidosryhmiin

Mikä on kohteiden ja muiden sidosryhmien kanssa käytöksen keskustelujen tiheys ja konteksti

Pyydetäänkö sinulta/järjestöltäsi neuvoa tai tietoja, käännytäänkö puoleenne luottamuksellisissa asioissa?

Onko syntynyt keskusteluyhteyksiä uusien tahojen tai "vastustajien" kanssa?

3. Media

Miten aihetta käsitellään mediassa (palstamillimetrit ja puolesta – vastaan -kommenttien balanssi)?

Kuinka usein järjestösi mainitaan teeman käsittelyn yhteydessä?

Käyttääkö media materiaaliesi kieltä teemaa käsitellessään?

4. Oma maine

Kuinka monta yhteydenottoa vaikuttamistyösi seurauksena on tullut? Keiltä?

Saavutatko ihmiset, joita tavoittelit?

Missä ja miten he ovat kuulleet työstäsi?

Kun oikeita heidän ennakkokäsityksensä vaikuttamistyöstäsi ja järjestöstäsi ovat?

5. Yleinen mielipide

Ovatko kansalaisten mielipiteet aiheesta muuttuneet?

Lähde:

Bakewell, Oliver et.al: Sharpening the Development Process. A Practical Guide to Monitoring and Evaluation. INTRAC Publication 2003, s.113–114.

8. Loppusanat

Edustuksellista demokratiaa haastavat politiikan tekemisen tavat ovat kuuluneet demokratiaan kautta sen historian. Antiikin Rooman kansantribuuneista asti ovat kansalaiset tarkkailleet poliitikkoja, paljastaneet skandaaleja, vaatineet kehnosten päätösten pyörtämistä ja tuominneet poliitikkoja eroamaan.

Silti lobbaus herättää monta eettistä kysymystä. Lobbaukseen liittyy maailmalla ja Suomessakin myös suuren rahan korruptiota, salaperäisyyttä, kähmintää ja edustuksellisen demokratian ohittamista.

Arvokkaita ohjenuoria lobbarille ovatkin jämpä kirjanpito, eettisten periaatteiden kirjaaminen ja noudattaminen sekä avoimuus. Esimerkiksi hyvin suuri osa Kepan lobbauskirjeistä ja materiaaleista löytyy verkkosivuiltamme. Kerromme vaikuttamistyöstämme viikoittain myös kaikille kansalaisjärjestöille avoimella sähköpostilistalla (liity osoitteessa www.kepa.fi/palvelut/sahkopostilista).

Toinen eettinen kysymys on omien lobbausviestien limitäminen muiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden viesteihin.

Kun näkemyksesi poikkeavat toisen järjestön näkemyksistä, on tilanne selkeä: sinulla on oikeus ja hyvä syy sanoa saattavasi. Demokratiassa erilaisten näkemysten esiintulo on rikkaus ja kummallista olisi, jos jokainen ihminen ja järjestö olisi tismalleen samaa mieltä jostain asiasta.

Kiperämpi tilanne syntyy samanmielisten toimijoiden kesken, jos toimintatavat ovat erilaisia. Kun yksi kampanjoi kauduilla uusien visioiden puolesta ja toinen ehdottelee kabineteissa muutoksia klausuuleihin, on parhaimmillaan kyse tuloksellisesta yhteistyöstä.

Mutta kehnoimmillaan vallankumoukselliset vievät uskotavuutta maltillisemmilta keskustelijoilta ja kabinettilobarit toimivat kumileimasimina koko kansalaisyhteiskunnan puolesta.

Siksi lobbarin ohjenuoriin kuuluu myös toisten työn kunnioittaminen. Älä suuretele, kun kerrot ketä edustat. Mainitse joskus myös tahoja, joiden vaatimukset ovat omiasi kovempia tai pikkutarkempia.

9. Lähteet, linkkejä ja lukemistoa

Jaatinen, Miia (1999) Lobbying political issues.

<https://oa.doria.fi/handle/10024/3510>

Pollari, Anna, Anne Raja-Hanhela, Paula Schuth ja Markus Viljasalo (2009) Vaikuta! -Euroopan unionissa. Kehys ry.

Saukkonen, Pasi (2008) Suomen poliittinen järjestelmä - verkkokirja. blogs.helsinki.fi/vol-spj

Vartiala, Sonja (toim.) (2008) Vaikuta! – kunnissa ja kaupungeissa. Repu ry.

Villanen, Sampo (2003) Kaupungin ulkotilojen käyttö mielenosoituksissa – tilan sosiologinen tutkielma. Julkaisematon pro gradu -työ.

Westander Publicitet & Páverkan (2009) Westanders pr-handbok 2009

Ylikahri, Ville (toim.) (2007) Kuinka maailma muutetaan? kansalaisvaikuttajan opas.

www.suomi.fi

www.kansanvalta.fi

www.vaalit.fi

www.valtioneuvosto.fi

www.eduskunta.fi

www.wikipedia.fi

Lobbaus on demokratiaan olennaisena osana kuuluvaa tiedonjakoa päättäjien, kansalaisten ja erilaisten intressiryhmien välillä. Avoin lobbaaminen lisää kansalaisten mahdollisuutta saada äänensä kuuluviin ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

Aktivisti on kansalaistoimintaa harjoittava henkilö, joka haluaa saada aikaan muutoksen jossakin itselleen tärkeässä asiassa. Aktivisti lisää demokratiaa asettumalla vuorovaikutukseen päättäjien kanssa sekä tuomalla kansalaiskeskusteluun tärkeitä poliittisia, sosiaalisia tai moraalisia kysymyksiä. Aktivistien saavutuksia ovat olleet muun muassa Intian itenäistyminen, eduskunnan ja yhtäläisen äänioikeuden saaminen Suomeen, kosmetiikan eläinkokeiden kieltäminen EU:n alueella, Kojjärven säästymisen kuivatukselta, Reilun kaupan järjestelmän luominen sekä Suomen ympäristöhallinnon synty.

Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!
Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!

Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!
Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!
Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!
Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!

!aunqra !aunqra !aunqra !aunqra !aunqra
Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!
Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!

Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!
Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!
Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!

Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!
Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!
Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!
Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!

Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!
Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!
Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!
Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta! Vaikuta!